

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Begreppet som säger allt och ibland inget alls

**Hur socialsekreterare förstår och bedömer sexuellt riskfyllt beteende hos
placerade flickor**

Deman Hassan Elmi

Kandidatuppsats (SOPA63)

VT 2021

Handledare: Kristin Linderöth

Abstract

Author: Deman Hassan Elmi

Titel: *Sexual risktaking – the term that says everything and sometimes nothing at all. How social workers understand and assess sexually risky behaviour in girls placed outside of the home.*

Supervisor: Kristin Linderoth

In Sweden social services has the overall responsibility for its youth within their municipality. Moreover, social workers have a responsibility to conduct an inquiry if there are suspicions of a youth getting harmed or harming oneself. The inquiry carries an exercise of power and authority since it can lead to the youth getting placed outside of the home. Within the Swedish historical context of social childcare, young girls have often been placed outside of the home due to actions relating to sex. The aim of this study was therefore to examine how social workers understand whether girls under the age of 21, that are or going to be placed outside of the home, exhibit sexually risky behaviour. Based on this, the thesis also strives to analyse which notions of young girls' sexuality are expressed in social workers' interpretation and assessment of sexually risky behaviour in young girls. The method chosen for this study was qualitative interviews with professionals from two different municipalities in the region of Skåne. Four professional who have, or are currently child welfare social workers and one social worker who has worked at a residential care home for children and young persons participated. In analysing my results, I applied Tina Mattsons theoretical framework of intersectionality to illustrate the complex understanding of gender, sex, class and power. Tina Mattsons framework was used as a basis for the remaining theoretical approach to showcase the important element of gender. The other theoretical approach used was Simon Williams and John Gagnon theoretical approach of sexual scripts to highlight how sexual acts can be understood. This study found that sexually risky behaviour is a fluid term and has no strong abutment in legal framework or other governing frameworks. Instead, the understanding of the term is up to the social worker to interpret. Secondly, sexually risky behaviour relating to girls is understood through the lens of other social issues, which shows that it is not the sexual acts itself that is the issue, but the meaning social workers find it fulfils for the girl in question. Thirdly, the study shows that there is an ambivalence regarding notions on girls' sexuality. On one hand there is a recognition that girls are more likely to be sexually assaulted than boys, on the other hand there is an emphasis of seeing each individual case for what it is and not generalize regarding gender or sexual orientation. This study has therefore attempted to highlight the complex understandings of the term sexually risk behaviour, and how different understandings of the word can mean different outcomes for the girls in question.

Key words: sexually risky behaviour, social workers, notions of girls' sexuality, girls placed outside the home.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Avgränsning, syfte och frågeställning	3
1.2 BBIC	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Sökningsprocessen	4
2.2 Kön och sociala problem – makten av tolkningsföreträdare	4
2.3 Kön och myndighetsutövning	6
2.4 Den (o)sexuella flickan	7
2.5 Kunskapslucka	8
3. Metod	9
3.1 Metodologiska utgångspunkter	9
3.2 Undersökningsform	10
3.3 Urval och bearbetning av material	11
3.4 Etiska överväganden	13
4. Teori	14
4.1 Det intersektionella i intersektionalitet	15
4.2 Sexuella skript	16
5. Analys	17
5.1 Sexuellt riskfyllt beteende – ett begrepp med många förklaringar	17
5.1.2 Den något definierbara definitionen	19
5.1.3 Samma sak men ändå ganska olika	23
5.2 Sexuellt riskfyllt beteende genom det ”andra”	27
5.2.1 Ålder	27
5.2.2 Utsatt eller att utsätta sig själv	28
5.2.3 Sexuella objekt vs sexuella subjekt	30
5.3 Bedömning	33
5.3.1 Bedömningsprocessen	35
6. Diskussion	37
Referenslista	40

1. Introduktion

Vid enskilt samtal med ordföranden vitsordade Kristina riktigheten av vad som vid undersökningen framkommit. Hon namngav två ynglingar från V. Och tre i N., med vilka hon vid upprepade tillfällen haft förbindelse (Hamreby 2004, s.155).

Citatet ovan kommer från barnavårdsnämndens utredning från en svensk ort år 1932. Beslutet att inleda utredningen grundades i att Kristina vid flera tillfällen hade engagerat sig i tillfälliga sexuella förbindelser med olika pojkar. De tillfälliga sexuella förbindelserna hade lett till att Kristina hade fått ett barn utanför äktenskapet. På grund av dessa händelser fanns det därmed en oro över att ”*Kristina vore hemfallen åt ett sedeslöst levnadssätt*” (Hamreby 2004, s. 155). Kristinas handlande kategoriserades på den tiden som sexuell vanart, vilket var en av de främsta anledningarna till att flickor omhändertogs på den tiden (Hamreby 2004, s. 54, passim). Citatet visar hur flickors sexualitet diskuterades, och rent av var orsaken till att de blev föremål för åtgärder från myndigheter. Citatet visar även hur föreställningar om flickors sexualitet – där denna konstrueras som ett socialt problem - har en lång historia som fortfarande kan ha en relevans idag. Därav syftar den här uppsatsen att undersöka hur sådana bedömningar sker bland utredare på socialtjänsten idag, och vidare hur föreställningar om unga flickors sexualitet kommer till uttryck i socialsekreterares tolkning och bedömning av sexuellt riskfyllt beteende hos unga flickor.

Den kommunala socialnämnden har än idag det övergripande ansvaret för ungdomar och det är socialsekreterare som är ansvariga för utredningar kring ungdomars problematik.

Utredningarna innebär en makt- och myndighetsutövning, vilket kan leda till ett beslut om en insats, ett beslut som fattas av en socialsekreterare. I likhet med anledningarna till att flickor omhändertogs under 1930-talet på grund av sitt normbrytande levnadssätt så är idag den främsta anledningen till att flickor under 21 placeras utanför hemmet att de uppvisar ett socialt nedbrytande beteende (Andersson Vogel 2016, s. 2). Socialt nedbrytande beteende finner man i Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Lagen innebär att samhället har en rätt att ge en ungdom vård mot ungdomens och/eller föräldrarnas vilja. Astrid Schlytter, forskare i socialt arbete, förklarar hur ett socialt nedbrytande beteende innebär att ungdomen bryter mot samhällets normer och att det finns en påtaglig risk för den unges hälsa och utveckling. Vidare förklarar Schlytter att paragrafen påpekar att det är ungdomens beteende i sig som är problematiskt, inte enbart konsekvenserna av beteendet

(Schlytter 1999, s. 15). Enligt författaren är LVU, formuleringen kring LVU samt dess förarbete diskriminerande mot flickor, då det förekommer normer som specifikt knyts till flickor. Det är normer som handlar om flickors beteende och som reglerar vad som kan sägas vara kvinnors fysiska, sexuella och psykiska sårbarhet i samhället (Schlytter 1999, s. 95).

Carolina Överlien, forskare i socialt arbete (2003, s. 2), lyfter fram att det har funnits ett förnekande och en förnedring av tonårsflickors sexualitet, speciellt för de flickor som möter socialvården. När det rör fall som berör sex och sexualitet så kan flickor som utreds inför en placering konstrueras som både sexuellt oskyldiga och översexuella. Flickornas översexuella natur och sexuella risktagande anses vara en konsekvens av deras sexuella utsatthet, då de är offer för maskulin sexualitet (Överlien 2003, s. 9). Det ska noteras att begreppet risktagande i sig är något som förstås på olika sätt beroende av tid, och varierar inom kulturer, och mellan kulturer. Inom den svenska kulturen kan risktagande ”ses som alltifrån individens oförmåga att fatta rationella beslut, till en medveten protest mot det nutida samhällets krav på individen om att fatta just rationella beslut” (Lindroth 2013, s. 24). När det gäller risktagande i förhållande till ungdomar används det synonymt med potentiell skada på ungdomens hälsa och något som kan leda till ohälsa i vuxen ålder. Gällande sexuellt risktagande värderas det olika beroende på ungdomens ålder (ibid.). Det går att argumentera att begreppet sexuellt riskfyllt beteende i sig innehar en negativ konnotation då det innehåller ordet risk, att begreppet påvisar att det finns ett problem i flickornas sexuella yttrande. Uppsatsen tar avstamp i att det är just så som socialtjänsten ser på begreppet, som något som inte är till fördel för flickorna de utreder. Jag kommer att utgå från Lindroths definition av begreppet risktagande, och för tydlighetens skull kommer jag att använda benämningen *sexuellt riskfyllt beteende*.

Det ska inte förringas att unga flickor är den grupp i samhället som i störst skala utsätts för sexualbrott, speciellt flickor i åldrarna 16–24 (Brottsförebyggande rådet, 2019). Det kan dock vara viktigt att undersöka och belysa hur man som utredare på socialtjänsten bedömer vad sexuellt riskfyllt beteende är, om det grundar sig i könsnormativa föreställningar om unga flickors sexualitet, vad dessa normer har sitt ursprung i och hur de yttrar sig. Det är inte bara viktigt att granska normers historiska förankring och hur det yttrar sig idag, det är även viktigt att granska hur skapandet av flickors problematik går till, men också hur detta upprätthålls. Det är särskilt viktigt då dessa praktiker får verkliga konsekvenser i form av insatser som har en betydande påverkan på flickornas liv.

1.1 Avgränsning, syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är därmed att undersöka hur utredare på socialtjänsten bedömer huruvida flickor under 21 år, som är eller ska bli placerade utanför hemmet, uppvisar ett sexuellt riskfyllt beteende. Med utgångspunkt i detta strävar uppsatsen även efter att analysera vilka föreställningar om unga flickors sexualitet som kommer till uttryck i socialsekreterares tolkning och bedömning av sexuellt riskfyllt beteende hos unga flickor.

Frågeställningarna är,

1. Hur regleras vad socialtjänsten anser vara ett sexuellt riskfyllt beteende?
2. Hur förstår och definierar socialsekreterare begreppet sexuellt riskfyllt beteende i förhållande till flickor som ska placeras eller är placerade utanför hemmet?
3. Vilka föreställningar om unga flickors sexualitet kommer till uttryck i socialsekreterares tolkning av begreppet sexuellt riskfyllt beteende?

1.2 BBIC

BBIC är ett bedömningsinstrument som är alltid används vid barnavårdsutredningarna. BBIC står för Barnens Behov I Centrum och är Socialstyrelsens grundbok som beskriver och vägleder de som handlägger ärenden inom den sociala barn- och ungdomsvården (Socialstyrelsen 2018). Syftet med BBIC är att det ska stärka barnperspektivet och delaktigheten för barn och unga. Utöver det strävar BBIC efter att skapa en enhetlig och evidensbaserad struktur av handlägningsprocessen, genomförandet och uppföljandet (Socialstyrelsen 2018, s. 8). Grundboken BBIC är anpassad efter socialtjänstens regelverk men boken betonar att den inte fångar upp alla krav som ställs på handläggningen. Det finns en del juridiska ställningstagande samt svåra och akuta situationer som BBIC inte helt fångar upp. I sådana ärenden hänvisar boken till allmänna råd och föreskrifter, handböcker samt Socialstyrelsens andra material för att ge ytterligare stöd (Socialstyrelsen 2018, 6). BBIC presenteras i den här delen av uppsatsen då den har en viktig del i analysen.

2. Tidigare forskning

2.1 Sökningsprocessen

Sökningen av litteratur tog plats på söktjänsterna LubSearch, SwePub och Libris som görs tillgängliga via Lunds universitet. Sökord som ”föreställning”, ”socialtjänst”, ”ungdomar”, ”sexuellt riskbeteende”, ”sexuellt beteende”, ”kön och genus”, ”socialt nedbrytande beteende”, ”barnavård” och ”socialsekreterare” användes separat och i kombination med varandra för att finna relevant litteratur. Sökorden översattes även till engelska för att öka sökvidden då de svenska orden inte gav tillräcklig mängd med forskning. Utöver de nämnda sökmotorerna användes även Google.

Sökningen tog hänsyn till när litteraturen publicerades då föreställningar och normer har en historisk förankring, och (speciellt rörande sexualitet) påverkas av tid, plats och kontext. Det var därmed viktigt att forskningen inte var allt för gammal och riskerade att inte inneha samma betydelse och förståelse av begreppen som vi har idag. Litteratur som publicerad under 2000-talet fick därmed högre prioritering. Vidare togs litteratur som publiceras i Sverige, och om Sverige företräde, då även det har en betydelse för den här uppsatsen. Syftet är att undersöka hur utredare inom socialtjänsten bedömer sexuellt riskfyllt beteende samt deras föreställningar kring flickors sexualitet, i Sverige. Den svenska kontexten är till följd mest relevant. Internationell litteratur används också då det inte fanns mycket svensk forskning kring ämnet. Via funnen litteratur så har jag även tagit del av deras referenslistor för att vidga mitt kunskapsökande. Litteraturen består av akademiska avhandlingar, rapporter samt artiklar som alla har gått igenom en så kallad ´peer review`, det vill säga att texterna som publicerats har granskats dessförinnan.

2.2 Kön och sociala problem – makten av tolkningsföreträde

Kerstin Hamreby tar i sin avhandling *Flickor och pojkar i den sociala barnavården – föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet* (2004) upp den historiska kopplingen i Sverige mellan sociala problem och kön. Författaren förklarar att sociala problem alltid är en politisk fråga och att det inte nödvändigtvis är det sociala problemet som påverkar allra flest individer och grupper som står i fokus (Hamreby 2004, s.7). Avhandlingen visar hur sociala problem under tidiga 1900-talet men även än idag alltid presenterades ur en lösningsorienterad kontext, det vill säga ett problem som sedan efterföljs av en lösning. Genom att presentera sociala problem på det viset i text och tal menar författaren att det sociala problemet rimliggörs och anses vara just ett samhällsproblem för den stora

allmänheten. Hamreby berättar vidare att det är viktigt att ta i beaktande *vilka* det är som får komma till uttryck i utredningar, betänkande och lagstiftningar då det är dessa individer som har tolkningsföreträde i vad som anses vara ett normalt eller avvikande agerande i samhället. Under 1900-talet men även idag har de med makt i dessa frågor, det vill säga socialarbetare, poliser, läkare, psykologer och forskare i störst utsträckning varit män. Det kan förklara att sociala problem under 1900-talets första hälft hade starka kopplingar till etiska, moraliska och religiösa tankar om vad som ansågs vara rimligt och rätt (Hamreby 2004, s. 8). Att det är män som i större omfattning har haft makten att skapa de diskurser om sociala problem och ungdomar har enligt Hamreby haft en betydelse för *hur* vi förstår vad som är en norm eller inte. Betydelsen av dessa diskurser menar Hamreby är tydlig när det kommer till hur vi förstår sociala problem för flickor kontra pojkar (Hamreby 2004, s.11).

I rapporten rapport *Svensk social barnvård ur ett könsperspektiv 1993-2003: en litteraturgenomgång* (2006) visar Petra Ulmanen och Gunvor Andersson att socialtjänsten, och därmed den sociala barnvården, har en normerande funktion i samhället. Vid omhändertagande av barn och ungdomar så är det socialtjänsten som tar över föräldrarnas ansvar och socialtjänstens föreställningar, normer och värderingar blir de som förmedlas. Författarna påpekar att föreställningar, normer och värderingar har makt och påverkar de berörda flickorna och pojkarnas egna värderingar, självbild och identitetsutveckling (Ulmanen & Anderson 2006, s. 17). Vikten av att reflektera kring maktutövande tar forskarna i socialt arbete Ingrid Claezon och Mats Hilde upp i sin rapport *Flickor och pojkar på institution – ett könsperspektiv på vården av ungdomar* (2005). Författarna behandlar hur kön presenteras och reproduceras inom två olika ungdomsinstitutioner och förklarar att konstruktionen av kön måste innehålla en analys av maktförhållanden. De menar att kvinnan alltid ses som det andra könet, i förhållande till mannen. Det blir därmed av vikt att se hur kön görs och vilka egenskaper som tillskrivs olika kroppar. Claezon skriver i sin bok *Att göra skillnad – könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar* (2008) att det är omöjligt att reflektera kring kön utan att diskutera sexualitet. Claezon förklarar att heterosexualitet anses vara normen och att det är genom just det heteronormativa som kön systematiseras olika (Claezon 2008, s. 52f).

2.3 Kön och myndighetsutövning

Claezon och Hilte tar upp att kön är en fundamental kategori i socialt liv som tar sig uttryck i samt organiserar olika samhällsinstitutioner. Författarna menar därmed att även människobehandlande yrken organiserar sig i relation till kön (Claezon & Hilte 2005, s. 25). När det gäller socialtjänsten finns uppgifter som visar att ungefär lika många flickor som pojkar anmäls och utreds. Däremot finns få studier om huruvida den sociala barnvården gör skillnad på flickor och pojkar i utredningar. Insatser görs i syfte att ge bättre stöd och vård, men kan också leda till förstärkandet och reproducerandet av traditionella könsföreställningar (Ulmanen & Andersson 2006, s. 66). I utredningsprocessen framkommer det att svårigheter kan uppstå för socialsekreterare när det gäller att sätta sig in i en ungdoms livssituation, då denne måste följa socialtjänstens värderingar, initiativ och kontroll (Schlytter 1999, s. 60f). Studier har även visat att socialsekreterare ibland kan hamna i en könsblindhet i relation till sitt arbete med klienterna. Det visar sig att det finns ett motstånd mot att granska egna invanda tankemönster om genus då socialsekreterare ser sig själva som genusmedvetna. Socialsekreterare tillskrev oftare flickor egenskaper som manipulativa, villiga offer, fogliga och omoraliska (Claezon 2008, s. 38). Denna könsblindhet blir intressant i förhållande till att Ulmanens och Anderssons studie som visar att socialsekreterare kan hantera sociala problem olika mellan flickor och pojkar, särskilt när det gäller sexualitet. Tidig samlagsdebut och många sexpartners ses som ett socialt problem, alternativt ett tecken på ett socialt problem, för flickor men inte pojkar. Den sociala barnvården använder även antalet sexuella partners och flickors sexualitet som ett skäl till att ingripa, vilket inte sker för pojkar. Flickors sexualitet kan därmed ses som ett tecken på ett socialt problem i sig (Ulmanen & Andersson 2006, s. 67). Både kvinnliga och manliga socialsekreterare hade tankar om att kvinnor hade ansvar för mäns sexualitet (Claezon 2008, s. 42)

I Maria Andersson Vogels artikel *Psykisk ohälsa, utsatthet och en legitimerad oro – diskursiva förståelser över flickor som placeras vid särskilda ungdomshem* (2016) undersöks hur socialtjänsten resonerade kring placering av flickor på SIS-hem. Flickorna ansågs ha ett inåtvänt beteende samt leva i social utsatthet. Hennes studie visade att det dominerande skälet till att flickor placerades var att de uppvisade ett socialt nedbrytande beteende, särskilt att de befann sig i så kallade olämpliga miljöer (Andersson Vogel 2016, s. 110f). En konstruktion om att flickorna var psykiskt sköra, i behov av räddning och behövde läka, var en vanlig diskurs, samt att flickorna ansågs vara utom kontroll. Betydelsen av psykisk ohälsa i kombination med att flickorna ansågs vara inåtvända förstärktes i relation till förståelsen av

pojkar som utåtagerande, aggressiva och kriminella. Socialsekreterarna beskrev flickorna i passiva termer som att de ”faller undan”, ”söker upp”, ”utsätter sig för”, ”hamnar i” och ”umgås med”. De flickor som i stället uppvisar aggressivitet associeras med maskulinitet (Andersson Vogel 2016, s. 119f). I likhet med Andersson Vogel så fann Claezon och Hilte att det inte enbart är ungdomarna på ungdomsinstitutionerna som förstås utifrån kön utan även behandlarna som arbetar där. I deras studie så kommer de fram till att *vem* som var behandlaren, vare sig det var en kvinna eller en man, hade en betydelse i dynamiken med ungdomarna på institutionen. Kvinnliga behandlare kategoriserades som känslomässiga och hade därmed en mer sårbar kontakt med ungdomarna där de kunde bidra med mer närhet. Männerna däremot kategoriserades som upprätthållare av ordning av institutionens regler och mer förnuftiga i förhållande till kvinnorna och de var rädda för att deras närhet kunde tolkas som en sexuell inbjudan av flickorna (Claezon & Hilte 2005, s.25).

2.4 Den (o)sexuella flickan

Den problematiska sexuella flickan har en lång historisk förankring. I det tidiga 1900-talets sociala barnvård i Sverige så användes begreppet vanart, vilket applicerades på individer som var dåligt uppfostrade, oförskämda och ohövlige. Vanartade personer ansågs ha ett beteende som avvek från det normala och acceptabla i det svenska samhället och det användes ofta mot personer som inte tillhörde borgarklassen. Eftersom begreppet hade en stark koppling till tidens etiska, moraliska och religiösa tankar användes det ofta i relation till unga flickors sexualitet och påstådda promiskuitet (Hamreby 2004, s.8f). Sedlöshet och ”könsförvillelse” bland flickor under 21 år skapade en moralisk panik som ledde till omhändertagande av flickor som levde ut sin sexualitet och därmed bröt mot normen. Flickor som blev föremål för myndigheters ingripande hade alltid en koppling till sexuell normöverträdelse. Begreppet vanart försvann under 60-talet och ersattes av raggparagrafen, en lag som omhändertog flickorna i vad som då ansågs vara beskyddande syfte. Det fanns en rädsla för att flickor skulle förföras, vilket kunde ha följder på deras framtida liv (genomönskad graviditet och att bli ensamstående) vilket gjorde att man motiverade omhändertagande i ett tidigt stadium med minimala rättskrav (Hamreby 2004, s. 58f, passim).

Schlytter menar att dessa sexuella normer enbart förknippas med flickor. Normerna bestämmer vad som är kvinnors sexuella, fysiska och psykiska sårbarhet i samhället och kvinnor blir därmed bärare av problem som de själva inte är ansvariga för (Schlytter 1999, s. 9). Till och med inom den svenska lagen så menar Schlytter att normerna kring flickors sexualitet träder fram. Rekvisiten för ett sexuellt riskfyllt beteende har inneburit ett aktivt

sexuellt liv där flickor har haft samlag med flera olika pojkar. Rekvisiten har också kommit från domar där flickor har haft sex med pojkar på flyktingförläggningar där det i ena fallet fanns en betydande ålderskillnad (Schlytter 1999, s. 94). Flickor låses ofta fast i en traditionell position som passiva objekt som begränsar deras sexuella identitet och handlingsutrymme. Carolina Överlien tar i sin artikel *Innocent girls or active young women? Negotiating sexual agency at a detention home* (2003) upp hur det finns väldigt lite forskning om kvinnors sexuella makt och mer om avsaknaden av makt (Överlien 2003, s. 1). Flickorna i hennes artikel är placerade på ett SIS-hem och deras sexuella beteende beskrivs som både promiskuöst och som offer för manlig sexualitet. Deras sexualitet är en av anledningarna till att de har placerats på SIS-hemmet och genom att flickorna befinner sig där så hjälper staten flickorna att få kontroll över sina kroppar och därmed inte agera översexualiserat (Överlien 2003, s. 18). Dualiteten i att ses som både sexuell aktör och offer för andras sexuella begär diskuteras även av Sarah Lloyd i artikeln *She doesn't have to get in the car: exploring social workers understandings of sexually exploited girls as agents and choicemakers* (2019). Lloyd förklarar hur socialsekreterare kunde konstruera flickor som exploaterades sexuellt som flickor som kom med ett bagage. Flickorna ansågs vara sårbara redan innan exploateringen och att de därmed aktivt gjorde val som satte dem i en situation där de blev utsatta. Det var sällan som socialsekreterare ansåg att flickan blev sårbar på grund av exploateringen (Lloyd 2019, s. 5).

2.5 Kunskapslucka

Efter min sökning så inser jag att det inte finns mycket litteratur kring hur svenska socialsekreterare i nutid förstår och resonerar kring kön och sexualitet, särskilt inte i utrednings- och bedömningsprocessen och än mindre om barn och ungdomar. Den enda litteratur jag fann som behandlade både ämnet och gruppen socialsekreterare var Ingrid Claezons rapport från 2008. Det är sålunda 13 år sedan som det i svensk kontext har publicerats någon forskning kring det som den här studien ämnar undersöka. Normativa föreställningar är något som kan förändras med tid och det finns därför ett behov av aktuell forskning.

3. Metod

3.1 Metodologiska utgångspunkter

Uppsatsen vill förstå utredares bedömningsgrunder gällande ärenden där flickor under 21 år uppvisar ett *sexuellt riskfyllt beteende*. Vidare så vill den här uppsatsen även förstå vilka föreställningar som utredare har angående unga flickors sexualitet och hur föreställningarna kommer till uttryck i deras tolkning och bedömning av *sexuellt riskfyllt beteende* hos unga flickor. Forskningsfrågan utgår därmed helt från ett intresse för professionellas tankar och upplevelser, vilket leder till att en kvalitativ forskningsansats bäst används för att undersöka och analysera utgångspunkter och därmed besvara studiens frågeställningar (Lind 2017, s. 117). Tankar och upplevelser är subjektiva samt kontextbaserade vilket betyder att det inte finns en universell sanning som kan undersöka och förklara alla individers erfarenheter. Erfarenheterna måste därmed alltid studeras i den kontexten som de existerar i. Den kvalitativa ansatsen är därmed intresserad av hur vi förstår världen runtomkring oss samtidigt som den är medveten om relationen mellan undersökaren och världen den vill undersöka (Spencer, Pryce & Walsh 2020, s. 3)

Symbolisk interaktionism presenterades av filosofen och sociologen George Herbert Mead under tidigt 1900-tal och utgår från att alla aspekter av samhället, från makro- till mikronivå är socialt konstruerade genom sociala interaktioner. Maktstrukturer så som vi förstår dem är enligt Mead skapade ur sociala interaktioner där grupper av människor konstruerar en delad kollektiv mening av sin omvärld. Mead har därmed ett starkare fokus på individen som utgångspunkt och menar att det vi tänker är *sanningar* ser olika ut beroende av tid, kontext och plats. Det är genom det som vi kan förstå könsnormer. Könsnormer är inte skapade ur ett vakuum, utan är inlärd både omedvetet och medvetet via interaktioner sedan barnsben. Även om vår förståelse av könsnormer är något som skapas och reproduceras i nuet så har den historiska förståelsen av könsnormer (det vill säga tidigare sociala interaktioner) också en betydelse (Spencer, Pryce & Walsh 2020, s. 10f). Social interaktionism blir med detta en relevant metodologisk utgångspunkt då vi anser att socialsekreterare är de som ska inneha makt och tolkningsföreträde under utredningsprocessen då vi kollektivt delar den sanningen, att socialsekreterare tack vare sin utbildning, position och arbetsroll är berättigad till den.

Varje person tar med sig sina tidigare interaktioner, uppbyggnad av förståelse och meningsskapande in till nuet. Då vår förståelse kring vår omvärld och dess mening samt beteende är socialt konstruerade så blir även individen i sig en produkt av interaktion. Social

interaktionism menar till följd att ingen har en egen äkta identitet utan tar sig an olika roller beroende på kontext. En socialsekreterare blir en socialsekreterare på grund av att den befinner sig i den kontexten. När socialsekreteraren sedan lämnar sin arbetsplats så tar den sig an nästa identitet som till exempel mamma, kompis eller syskon (Prasad 2018, s. 21f). Social interaktionism fungerar därmed i båda leden, för att se vilket meningsskapande som har format socialsekreterarens syn på kön och sexualitet men även för att förstå hur rollen som socialsekreterare får betydelse oss

3.2 Undersökningsform

För att komma till underfund med hur socialsekreterare förstår sexuellt riskfyllt beteende i förhållande till flickor som ska placeras, eller är placerade utanför hemmet så har jag valt att utföra semistrukturerade intervjuer. Anledningen till att semistrukturerade intervjuer har valts är för att en intervjuguide kommer att skapa en struktur som är genomgående i alla intervjuer. Något som ska underlätta en senare bearbetning av materialet. Semistrukturerade intervjuer tillåter samtidigt ett visst utrymme att ställa frågor som dyker upp i stunden som kan vara av relevans. Ett samtal är inte en statisk företeelse utan är något som kräver flexibilitet (Lind 2017, s. 127). Alla intervjuer har genomförts och spelats in över Skype på grund av restriktionerna från Covid-19.

Hur många intervjupersoner som behövs för att göra en studie relevant är svårt att avgöra. Har man för många respondenter kan syftet att förstå hur socialsekreterares föreställningar förloras i allt för många röster, för få respondenter gör å andra sidan att det inte går att se om en normativ praxis existerar. Steinar Kvale skriver följande i sin bok *An introduction to Qualitative Research Interviewing*, 'How many interview subjects do I need?' The answer is simply, 'Interview as many subjects as necessary to find out what you need to know'" (1996, s. 101). I den här studien har jag intervjuat fem personer och valt att göra en djupgående analys av deras svar på mina frågor.

Det är viktigt att reflektera över det Ahrne och Svensson benämner som intervju-effekten i sin antologi *Handbok i kvalitativa metoder* (2009). Intervju-effekten är det sätt som intervjuaren påverkar utfallet av sina intervjuer med sina frågeformuleringar, följdfrågor och responser. Författarna skriver vidare att om man inte är medveten om sin intervju-effekt så kan det leda till att man "smutsar ner" sina data och därmed gör sin studie mindre objektiv. Den här studien har ett annat perspektiv, och ser i stället intervjuaren som en producent av data som

med aktiva val av forskningsfrågor, teoretiska perspektiv och metodologiska överväganden skapar ett empiriskt material för att belysa ett problem (Ahrne & Svensson 2019, s. 19f). Uppsatsen utgår från uppfattningen att kunskapsproduktionen sker mellan undersökaren och deltagarna. I stället för att försöka fly från eller dölja min partiskhet så avser den här studien att öppet dokumentera vilket förhållningsätt som redan existerar, vilket i sin tur ger läsaren en chans att forma sina egna tankar (Spencer, Pryce & Walsh 2020, s. 4). Forskaren är aldrig ett tomt blad. Precis som Mead menar så har undersökaren, det vill säga jag, formats genom sociala interaktioner. Mitt narrativ som mörkhyad, socionomstuderande, 29-årig kvinna med arbetarklassbakgrund, tillsammans med många andra erfarenheter är en anledning till att det just är föreställningar om unga flickors sexualitet och myndighetsutövning som jag är intresserad av. Interaktionen mellan mig och intervjupersonerna upplevdes i det stora hela vara bekväm. Det är tydligt att vi är mer vana vid att ha samtal via digitala medel och att det idag är en del av det normala på grund av Covid-19. Det digitala skapade en större distans mellan mig och deltagarna vilket jag upplevde var till en fördel för både mig och deltagarna då den här studien behandlar ett ämne som kan anses vara personligt.

3.3 Urval och bearbetning av material

Med det här avsnittet så strävar jag efter att visa pålitligheten i arbetet, genom att tydliggöra tillvägagångssättet i urvalet och bearbetningen av materialet (Lind 2017, s. 132).

Inom kvalitativ forskning får reliabilitet, validitet och överförbarhet en annan mening än i kvantitativ forskning. Den kvalitativa forskningen förstår att världen, människor, kontexter och förståelse ständigt är i förändring vilket gör att *överförbarhet* inte är något som passar in i en kvalitativ ansats. Kvalitativa forskare menar att den sociala miljön som man strävar efter att undersöka inte går att frysa och där forskaren i sig har en påverkan på studien (Bryman 2018, s. 465 ff. Den här studien strävar därefter till att visa en tillförlitlighet, genom att metod och tillvägagångssätt är tydligt beskrivet samt genom att analysen redovisas på ett textnära och transparent vis (Justesen & Mik-Meyer 2011, s.48; Bryman 2018, s. 467ff).

Urvalet har skett genom ett snöbollsurval där jag, via kursare på Socialhögskolan har etablerat kontakt med personer som är av intresse för studien och som utgörs av personer som jag inte har en relation till. Målgruppen som har kontaktats är socialsekreterare inom två olika kommuner i Skåne som tidigare arbetat eller just nu arbetar med unga flickor som har bedömts uppvisa ett riskfyllt sexuellt beteende. Via mejl så har vardera person kontaktats med

ett informationsbrev som beskriver studiens syfte och intervjuens omfång. Utöver att jag använt mitt kontaktnät så har mejl också skickats till en samlingskontakt för just socialsekreterare som hanterar ungdomar inom en stad i södra Skåne. I slutändan så deltog fyra socialsekreterare som arbetar på två olika socialtjänster samt en behandlare som har arbetat på ett HVB-hem där hon har mött målgruppen som har placerats där på grund av de uppvisat ett *sexuellt riskfyllt beteende*.

Bryman och Bell skriver att svårigheter som kan uppstå med ett snöbollsurval är att det inte alltid är representativt för den gruppen som man avser att undersöka (Bryman 2003, s. 126f). Den här uppsatsen menar dock att just dessa professionellas upplevelser och föreställningar är intressanta även om urvalet kanske inte är representativt för hela yrkesgruppen i stort. Deras berättelser säger något om de erfarenheter och upplevelser som finns bland professionella som arbetar med unga flickor.

Transkriberingar från fem innebära många sidor att förhålla sig till. Steinar Kvale menar därför att man redan under materialinsamlingen ska ha en överblick i sitt material då det är kvalitén och inte kvantiteten som är viktig. Kvale anser vidare att man måste besvara *vad* och *varför* när man analyserar sina texter, innan man kan svara på *hur*. Han menar att det därför är viktigt att ha en utarbetad metod innan man påbörjar sina intervjuer och analysarbete (Kvale 1996, 179f). Bearbetningen av materialet skedde genom att de teoretiska begrepp och utgångspunkter (som kommer att presenteras i nästkommande avsnitt) hjälpte till att sortera empirin och utröna det som var relevant, utan att för den delen göra avkall på viktiga nyanser. Genom en sortering så kodades texterna för att finna återkommande mönster i texterna som kan vara av vikt för uppsatsen. Utöver det strävade jag efter att finna intervjupersonernas likheter och olikheter från varandra. Exempel på teman som är av relevans i min studie är ordet utsatt eftersom just det ordet nämndes flera gånger. Sorteringen löste därmed det så kallade representationsproblemet, det vill säga omöjligheten i att visa allt sitt material (Rennstam & Wästerfors 2009, s. 220).

Intervjuerna transkriberades på exakt det sätt som intervjupersonerna uttryckte sig, vilket innebar att mina samt deltagarnas pauser och utfyllnadsord skrevs ut. I analysen tas dock inte pauser och utfyllnadsord med då det tar upp onödigt utrymme i uppsatsen. Utöver det så redigerade jag vissa citat då det talspråkliga och skriftliga kan skilja sig åt, för att underlätta för läsaren (Kvale & Brinkmann 2009, s. 197).

3. 4 Etiska överväganden

En del av forskningsetik är att aldrig låta de individer som deltar i studien påverkas negativt. Det innebär bland annat att uppgifter som framförs i denna studie ska vara sanningsenliga och att processen för insamlingen av material samt bearbetningen av den presenteras öppet. Det innebär även att deltagarna ska ha ställt upp på frivillig basis, att de inte exploateras, att informationen de delger behandlas med integritet samt konfidentialitet men också att de behålls anonyma (Lind 2017, s. 133). Deltagarna har via mejl bekräftat att de vill delta i studien efter att de ha fått ett informationsbrev som berättar studiens syfte. Utöver så informerades deltagarna om att medverkan var frivilligt, det vill säga att de när som kunde dra tillbaka sitt deltagande (Vetenskapsrådet 2017, s. 27).

Att bidra till skada för de deltagande kan innebära att deras anseende på något sätt påverkas, vare sig det är i deras personliga liv eller arbetsliv. Deltagarna i min studie ombads att prata om sina egna och andra professionellas förståelser kring ett begrepp som berör unga flickors sexualitet, något som kan upplevas som oerhört utlämnande eller privat (Traianou 2020, s. 2ff). Särskilt i egenskap av att vara socialarbetare där tanken om ens egen yrkesroll som könstraditionell kan upplevas främmande. Sex och sexualitet har en stark förankring i moral och det blir därmed grundläggande att inte anta en moralisk ståndpunkt när intervjupersonerna uttrycker sig. Anna Traianou kallar det *ethical absolutism* och det anses vara orealistiskt och rent av skadligt för ens uppsats när man utför sina intervjuer (Traianou 2020, s.15). Hur frågorna inför intervjun utarbetas samt vikten av anonymitet blir därmed oerhört viktigt för att inte sätta intervjupersonerna i en obekväm situation. Då intervjuerna spelades in via Skype så kommer inspelningarna att raderas efter att dess syfte är uppfyllt. Deltagarna kommer även att få läsa igenom uppsatsen.

Det går att diskutera om föreställningar om unga flickors sexualitet och myndighetsutövning kan anses vara för känsligt att undersöka då föreställningar är en personlig företeelse (ibid.). Jag menar dock att alla frågor som rör myndighetsutövning där beslut, som i detta fall rör unga flickors liv, är något som är viktigt att undersöka. Något som däremot alltid ska säkerställas är att all personlig information som kan härledas till intervjupersonerna tas bort, vilket betyder att deras namn har fingerats. Endast information som är relevant i förhållande till arbete, det vill säga ålder, kön och mötet med målgruppen det gäller, redovisas (Traianou 2020, s. 6).

4. Teori

Det här kapitlet kommer att presentera de teoretiska utgångspunkter som ska användas i analysen. För att undersöka hur unga flickors kön och sexualitet tolkas samt förstås av intervjupersonerna så utgår den här uppsatsen från teorier som förklarar kopplingen mellan kön, sexualitet, normalitet och makt.

Den här uppsatsen grundar sig i det intersektionella perspektivet, som betonar hur maktordningar som klass, kön, sexualitet och etnicitet korsar varandra. Begreppet lanserades av den amerikanska juristen Kimberlé Crenshaw (1989), som menade att svarta kvinnors erfarenheter inte kan förstås genom separata analyser av hudfärg och kön, utan hänsyn måste tas till hur hudfärg och kön överlappar och förstärker varandra. I Sverige har intersektionalitetsbegreppet framför allt utvecklats av de feministiska forskarna Diana Mulinari och Paulina de los Reyes (2005) samt Irene Molina (2004). Jag utgår från den förståelse av intersektionalitetsbegreppet som presenteras av Tina Mattson, forskare i socialt arbete, i hennes bok *Intersektionalitet i socialt arbete* (2015). Mattson visar hur det i samlingspunkten mellan kön, sexualitet, klass och etnicitet skapas föreställningar, normer, åsikter och handlingar som leder till ojämlikheter och förtryck. Kategorierna som radas upp har tidigare till större del behandlats separat och Mattson menar att kategorierna är sammanvävda, styrkan av de olika kategorierna kan variera beroende av kontext (Mattson 2015, s. 21). Boken synliggör maktstrukturer genom analyser av kategorierna kön, sexualitet, klass och etnicitet, och hur dessa påverkar det sociala arbetet. Det är med det intersektionella perspektivet som bakgrund som även de andra teoretiska utgångspunkterna kommer att användas. Anledningen till det är att de två andra teoretiska utgångspunkterna jag använder inte behandlar kön, vilket är en central aspekt i den här uppsatsen. Viktigt att notera är att kategorin etnicitet inte kommer att fokuseras i den här uppsatsen, då det inte tas upp i intervjuerna.

Jag utgår också från den teori om sexuella skript som presenteras av sociologerna William Simon och John H. Gagnon, en teori som har sin grund i symbolisk interaktionism (som beskrivs i metodkapitel). Teorin utgår från att mänsklig sexualitet inte handlar om biologisk eller kroppslig natur, utan snarare är en produkt av socialt beteende och meningsskapande (Simon & Gagnon 1998, s. 37). De menar att sexualitet bara kan förstås genom den kontext som den existerar i, likt hur språk är en grund för talet.

4.1 Det intersektionella i intersektionalitet

Som nämnts ovan så synliggör intersektionalitet maktstrukturer, ojämlikhet och förtryck i skärningspunkten mellan kategorierna *kön*, *sexualitet*, *klass* och *etnicitet*. Mattsson förklarar att kön inte enbart ska förstås genom att ställa föreställningar om femininet mot maskulinitet. Föreställningar om olika feminina uttryck, klass, sexualitet och etnicitet har också en betydelse i konstruktionen av kön. Mattson menar därmed att det intersektionella perspektivet riktar in sig på det beroendeförhållande och samspel som finns mellan dessa kategorier. Det är just genom dessa samspel som kategorierna också konstrueras och bidrar till att skapa ojämlikheter. Ett exempel som författaren tar upp är skiljelinjen som finns mellan kvinnor som klienter på socialtjänsten och de kvinnor som är socialsekreterare. De är båda kvinnor, men genom att det existerar en klasskillnad (som inte nödvändigtvis innebär en ekonomisk klasskillnad) så skapas ett åtskiljgörande av dem som "kvinnor" (Mattsson 2015).

Innan man går in djupare på de olika kategoriseringarna så är det viktigt att förstå hur dessa kategoriseringar blir till. Mattson förklarar hur intersektionalitet lägger stor vikt vid kopplingen mellan makt, kategoriseringar och hegemoni. Författaren hänvisar till Foucaults teoretiska uppbyggnad av *makt/kunskap* och förklarar att de är i symbios med varandra. De som har makt producerar kunskap som i sin tur sätter ramar för hur vi ska tänka, tolka och förstå vår omvärld. Kunskap är till följd av det inte objektiv, *vem* som producerar kunskap, och inom vilken tidsram får betydelse (Mattson 2015, s. 40). Genom denna makt så är det just maktstrukturer som på en strukturell nivå konstruerar samt gör kategorier som kön, sexualitet, klass och etnicitet, något som även uppehålls av oss individer genom våra tankar, agerande och val. Kategoriseringarna hjälper individen att orientera sig i vardagen men är inte oproblematiska. Med hjälp av språket så konstrueras dikotomier, det vill säga motsatspar som skapar en förståelse för kategorierna vi skapar. Exempelvis så får vi en förståelse av heterosexualitet gentemot homosexualitet, det ena förstås genom vad den andra inte är. Vår förståelse av kategorierna är därmed värderande och hierarkisk och allt mellan dikotomierna rubbar balansen vilket leder till att det osynliggörs (2015, s. 38ff).

Kön är något som utifrån ett intersektionalitetsperspektiv konstrueras, det vill säga att verkligheten ofta ter sig som vi tolkar den. Vi har en benägenhet att se och uppleva det som vi redan förväntar oss, och förklarar saker med utgångspunkt i det som vi redan tror oss veta (Mattson 2015, s. 31). Konstruktionen av kön uppstår genom språk samt handlingar och är beroende av tid och rum. Den sociala, historiska och kulturella kontexten vi befinner oss i har betydelse. Mattson refererar till queerteoretikern Judith Butler, som menar att reproduktiv

sexualitet är central i förståelsen och konstruktionen av kön. Heterosexualitet ses som normen då den är reproduktiv och förstärker dikotomin och olikheter (man/kvinna) där feminint skiljs från maskulint. Butler benämner detta som den heterosexuella matrisen och anser att mannen tenderar till att utgöra normen som könsneutral, vilket i sin tur gör kvinnan till avvikande (Mattson 2015, s. 49). *Sexualitet* är enligt Butler också något som ses som en konstruktion, där man kategoriserar handlingar och känslor ur hetero- eller homobegär. Sexualitet blir därmed ett sätt att genom kroppen kontrollera, reglera och skapa det normala samt avvikande (Mattson 2015, s.66 se Butler 1999).

Klass förklaras som ett sätt att förstå hur människor både positionerar sig själva och andra i samhället. Klass är mer än en individs ekonomiska förutsättningar, utan består även av kulturellt kapital och socialt kapital vilket betyder att klass är något som genomsyrar vardagen. Klass i sig förklaras av Mattsson som en konstruktion där medelklassen (tidigare borgarklassen) dominerar och upprätthåller stereotypa bilder och föreställningar om människor. Klasskillnaden behöver inte vara reell, utan kan vara föreställd. Som nämnts tidigare kan mötet mellan en socialsekreterare och en klient utgöra ett exempel på hur klass kan förstås (Mattson 2015, s.78).

4. 2 Sexuella skript

William Simon och John H. Gagnon beskriver hur skript är en metafor, en förklaring till hur beteenden görs i sociala kontexter. I likhet med sociologen Ervin Goffmans dramaturgiska perspektiv på samhället så anser Simon och Gagnon att det är i samspel med människan, kontexten och sociohistoriska processer som personer lär sig vad som är och inte är ett accepterat sexuellt beteende. Författarna menar därmed att ett sexuellt beteende i sig är en social konstruktion och inte biologiskt eller kroppsligt förankrat (Simon & Gagnon 1998, s. 37).

Författarna presenterar tre olika sexuella skript, det *kulturella skriptet*, *interpersonella skriptet* och det *intraspykiska skriptet*. Det kulturella skriptet förklaras som abstrakta riktlinjer, det vill säga normer och värderingar som skapas av samhällsinstitutioner och existerar inom det kollektiva livet. Inom det *kulturella skriptet* så finns det ålderskrav i förhållande till sexuellt beteende. Sexuella skript, sexuella roller, har enligt författarna ett närmst universellt krav på att aktören bör ha en viss ålder ” ‘You cannot until age X’, ‘at age Y you must’ ” (Simon & Gagnon 1998, s. 34). Vad som anses vara en rimlig ålder för ens sexuella debut, eller ett accepterat sexuellt beteende för en tonårsflicka regleras därmed i det *kulturella skriptet*. De

abstrakta riktlinjerna ligger sedan till grund för och visar sig som beteenden genom det *interpersonella skriptet*. Det *interpersonella skriptet* förklaras som relationen som uppstår mellan aktörer. När en aktör möter en annan så skapar de ett manus som grundar sig i de förväntningar man har på varandra, vilket därmed har en påverkan på hur man bör bete sig sexuellt. Det *interpersonella skriptet* skapas hos individen genom dess interaktion med världen omkring, där de genom det *kulturella skriptet* lär sig vad som är ett acceptabelt sexuellt beteende. Även om det *kulturella skriptet* (samhällets normer) är den dominerande riktlinjen i vad som är ett acceptabelt sexuella beteende så menar författarna att det också kan variera beroende på den aktuella situation som individen befinner sig i. Det *interpersonella* gällande ett acceptabelt sexuellt beteende mellan två tonårsflickor kan skilja sig mot det *interpersonella skriptet* mellan en tonårstjej och henens socialsekreterare. Till sist så beskriver författarna det *intrapsykiska skriptet* vilket belyser individens eget agerande, ageranden som har sin grund i fantasier och begär. Det är genom det *intrapsykiska skriptet* som individen förstår om hen har begär och fantasier som inte passar in de normer och förväntningar som finns i de andra två skripten (Simon & Gagnon 1998, s. 30). I denna uppsats så kommer det kulturella och interpersonella skriptet att appliceras i analysen. Det intrapsykiska skriptet kommer inte att appliceras, då uppsatsen inte utgår från flickornas perspektiv, utan de professionellas.

5. Analys

5.1 Sexuellt riskfyllt beteende – ett begrepp med många förklaringar

I uppsatsens inledning presenterar jag studiens initiala utgångspunkt, begreppet *sexuellt riskfyllt beteende*, utifrån Malin Lindroths doktorsavhandling *Utsatthet och sexuell hälsa: en studie om unga på statliga ungdomshem* (2013). I avhandlingen förklarar Lindroth att begreppet, i förhållande till ungdomar används synonymt med den potentiella skada som kan uppstå på ungdomens hälsa, något som kan leda till ohälsa i vuxen ålder (Lindroth 2013, s. 24). Vidare underströk jag att begreppet risk har negativa konnotationer och därmed redan från start visar att det sexuella beteendet är ett problem. Uppsatsens initiala antagande var dock att det är just så som socialsekreterare möter fenomenet, som ett problem. Det första på agendan för mina intervjuer var därmed att undersöka vad intervjupersonerna själva använde för begrepp och hur de definierade det.

Vid frågan om de kände till begreppet *sexuellt riskfyllt beteende* svarade alla intervjupersoner att begreppet inte var främmande. Det är ett begrepp som de flesta har använt och som fortfarande används idag. Tre av intervjupersonerna poängterade att även om de känner till och har använt begreppet *sexuellt riskfyllt beteende* använde de i högre grad ordet riskbeteende i stort. En av intervjupersonerna, behandlaren Siri, 46 år säger:

Jag tror vi överhuvudtaget pratar om riskfyllda beteenden och där kan det ingå och då kan vi prata sexuellt riskfyllt beteende absolut.

Liknande sentiment tas upp av både socialsekreteraren Johan, 45 år och socialsekreteraren Emmi, 49 år som berättar att de inte pratar om specifikt *sexuellt riskfyllt beteende*, utan om risktagande över lag, vilket är något som visar sig på olika sätt och inte bara ett. Dock påpekade Johan att hans förståelse av begreppet är utifrån utsatthet för flickorna. Båda visar att det sexuella risktagandet inte är något som nödvändigtvis uppträder för sig själv, utan tillsammans med andra risktaganden och svårigheter. Kopplingar till annan problematik visar sig även i intervjun med socialsekreteraren Meeri, 47 år. På frågan om begreppet *sexuellt riskfyllt beteende* är något hon använder säger hon:

Ja men det är det. Självskadebeteende i sig och sen så kan det te sig på olika sätt och en del har ju oftast även annan form av självskadebeteende. Men när det är sexuellt självskadebeteende så är det ofta kopplat ihop med annat också. Men absolut är det en term som används utifrån ärendet och [*sexuellt riskfyllt beteende*] är ett stort bekymmer.

Meeri använder självskadebeteende synonymt med begreppet *sexuellt riskfyllt beteende*. Kopplingen mellan psykisk ohälsa och placerade flickor är enligt tidigare forskning inte en ovanlig förekomst. Andersson Vogels avhandling om hur socialsekreterare resonerar kring att placera flickor med social utsatthet påvisar att diskurser kring psykisk ohälsa för flickorna som de möter är central. Diskursen är särskilt stark för de flickor som placeras utifrån att de uppvisar ett *socialt nedbrytande beteende* med hänvisning till LVU (Andersson Vogel 2016, s. 116 passim). Det är intressant hur begreppet har olika meningar för intervjupersonerna. Min spontana reaktion efter varje intervju var hur begreppet uppstod som en smula luddigt, samt att det inte var den sexuella aspekten som belystes. Begreppet verkade snarare förstås, förklaras och förstärkas genom andra begrepp, något som understryker varför ett intersektionellt perspektiv är utgångspunkten för den här uppsatsen.

Av de fem deltagarna så var det en socialsekreterare, Edith 39 år som uttryckligen bekräftade uttrycket *sexuellt riskfyllt beteende* utan att hänvisa till någon annan problematik. Edith berättar:

Jo men jag använder det begreppet. Jag använder det väl kanske inte mot ungdomar. Jag säger inte till en ungdom att du har ett sexuellt riskfyllt beteende, men när jag skriver så använder jag det ordet, eller i tjänstemannamöten eller med kollegor

Socialsekreteraren Edith använder begreppet inom sin profession som socionom och inte i mötet med ungdomen vilket jag antog berodde på att begreppet låter svårförståeligt. När jag sedan frågar vilket begrepp hon använder i förhållande till ungdomarna bekräftar Edith min upplevelse av begreppet när hon säger:

Då kan jag till exempel säga att du utsätter dig för risker eller fara genom ditt beteende. Genom sex. Men jag försöker säga det, eller, jag använder ord risk och ordet sex men inte sexuellt riskbeteende i ett. Jag tänker att det kan vara svårt för en ungdom att förstå vad det innebär.

5.1.2 Den något definierbara definitionen

Deltagarnas definition av begreppet följer till stor del deras användning av det. De som använde begreppet i en vidare mening, där de talade om risktagande i stort definierade *sexuellt riskfyllt beteende* som något som leder till att man utsätter sig för, eller är i situationer där man riskerar att fara illa. Det är en definition som ligger i linje med Malin Linderoths som nämndes i början av det här kapitlet. Socialsekreteraren Meeri definierade begreppet genom en lins av självskadebeteende för att sedan likställa det med missbruk. Meeris utgångspunkt och även hennes definition av begreppet låg på funktionen av flickornas sexuella risktagande. Hon säger:

Asså jag tänker när självskadebeteendet är så stort och så starkt så är min erfarenhet att det finns en stark funktion av att utsätta sig för sexuellt självskadebeteende. Så oftast är det funktionen man tittar på än orsaken. Vad fyller det för funktion med att göra så här. Precis som med andra missbruksformer eller andra sätt att utsätta sig.

Jag tolkar det som att Meeris definition av sexuellt riskfyllt beteende ligger någonstans i att den sexuella handlingen inte är något som flickan gör för att få en sexuell tillfredsställelse, den fyller i stället fyller en annan funktion. Ett sorts temporär fix av något slag, likt den en missbrukare sökare. Vad hon menar med funktion framkommer i nästa citat:

Min erfarenhet är att det är en form av ångestreducering men det kan också vara ett sätt där man inte riktigt står ut med sig själv och att man försätter sig i sådana situationer för att man inte tycker att man har ett värde. Då hamnar man mer på självbild eller självkänsla och kanske mindre ångest. Men ångestreducering är ett sätt att ta hand om sin ångest och det är så vi jobbar med våra brukare för att hjälpa dem ta hand om sin ångest.

De sexuella handlingarna hos flickorna som socialtjänsten möter bottnar för Meeri oftast i ett uttryck för psykisk ohälsa. Där den sexuella handlingen både temporärt stillar flickans psykiska ohälsa men också visar hur flickan potentiellt använder sex för att få bättre självkänsla. Återigen visar det sig att fyra av intervjupersonerna förstår *sexuellt riskfyllt beteende* genom linsen av annan problematik. Det existerar inte som en egen kategori utan alltid i relation till annat vilket enligt min mening bidrar till det varierande, tämligen flytande användandet och definition av begreppet. Här menar jag att intervjupersonernas förklaringar till begreppet har likheter med det Kerstin Hamreby påpekar i sin avhandling *Flickor och pojkar i den sociala barnvården – föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet* (2004). Som nämnt i kunskapsläget användes begreppet vanart för att förklara de personer som avvek från det normala och acceptabla inom det svenska samhället. Begreppet användes så ofta att det sällan krävdes en förklaring om vad det innebar. Begreppet ansågs dock vara problematiskt och diffust, särskilt i förhållande till hur det användes på unga flickor. När flickor bedömdes vara vanartade så hade begreppet allt som oftast en sexuell komponent kopplad till det (Hamreby 2004, s. 8f). Det är därmed intressant att begreppet idag definieras och förstås, i alla fall i det intervjupersonerna verkar uttrycka, fränkopplat från det sexuella.

Den enda intervjupersonen som uttrycker det sexuella i definitionen *sexuellt riskfyllt beteende* är socialsekreteraren Edith som säger:

I min mening har man ett riskbeteende om man har många olika partners, inte använder skydd, sex mot ersättning eller om man blir pressad till sexuella

handlingar. Då är man ju också ett offer, men det är ju också en risk om man inte tar emot hjälp, att man utsätter sig själv för de här riskerna genom sociala medier eller söker upp.... eller om man har sex som självskadebeteende.

Ediths definition identifierar fem olika punkter. 1. Ungdomen med många partners, 2. Ungdomen som inte använder skydd, 3. Ungdomen som ett sexuellt objekt och offer, 4. Ungdomen med psykisk ohälsa som utsätter sig själv för risker och 5. Ungdomen som inte vill ha hjälp. Punkt 2 till 5 kan ses som okontroversiella. Att inte använda skydd vid sex innebär en risk, att pressas till sexuella handlingar mot ens vilja är ett brott och att använda sex som ett självskadebeteende är skadligt. Den första punkten, sex med många partners är vad som väckte mitt intresse. Jag fångade upp det och frågade:

Jag: Om jag plockar upp det här med sex med många partners. Vad tänker du att det innebär, hur många är många i förhållande till en ungdom?

Edith: Jag tänker just det att ha många partners i sig är inte problemet. Eller jag ser inte det så. Det beror ju på alla är olika. Jag tänker att många partners, om man tar det tillsammans med risk, så är det mer det här utan skydd, att man inte använder kondom. Just att det är många partners, det får vara upp till var och en hur många man vill ha sex med bara man är över 15. Men det är just det här om man använder skydd och om man gör det av rätt anledning, om man gör det för att skada sig själv eller om man använder det som någon typ av botemedel eller ångestdämpande, då är det mer riskfyllt.

Det ska noteras att jag skriver samt säger ordet ungdom(en) och inte flickan i mitt samtal med Edith. Anledningen till det är för att jag i denna fråga vill veta Ediths generella definition av begreppet. Det är därmed oklart om Ediths definition är densamma om man utgår från om det är en flicka eller pojke, hetero eller har en annan sexualitet. Även om det inte framgår om Edith har samma definition för flickor och pojkar så vill jag dra en parallell till det som Ulmanen och Andersson förklarar i sin rapport *Svensk social barnvård ur ett könsperspektiv* (2006) om flickors sexualitet och antalet partners. De menar att sexualitet och antalet sexpartners enbart fokuseras som ett socialt problem i förhållande till flickor och inte pojkar. Författarna menar att det blir intressant i ljuset av det faktum att studier indikerar på att det finns ett samband mellan en tidig sexdebut, många sexpartners och sociala problem för både flickor och pojkar (Ulmanen & Svensson 2006, s. 68). Jag frågade intervjupersonerna om de

trodde det gjordes en skillnad i definitionen gällande flickor eller pojkar. En fråga som bidrog till olika och intressanta svar. Tre av intervjupersonerna ansåg att man gjorde en skillnad i hur man definierade *sexuellt riskfyllt beteende* mellan könen medan två av dem, bland annat socialsekreteraren Edith inte gjorde det. Socialsekreteraren Emmi säger:

Jag tror tyvärr att det görs en skillnad i hur man ser på det eftersom flickor är mer utsatta än pojkar

Socialsekreteraren Johan är i liknande tankar då han uttrycker att pojkar inte är ”lika top of mind”, vilket jag tolkar är att sexuell utsatthet inte är den problematik man främst möter med pojkar. Han berättar att pojkar också kan ha ett riskfyllt beteende genom att utsätta andra. Här menar jag att det uppstår en intressant dikotomi mellan flickor och pojkar som utsatta respektive utsättare. Socialsekreterarna Meeri och Edith tycker inte att man gör en skillnad i definitionen. Meeri säger:

Jag tänker att man inte gör det. Förr tänkte man kanske att killar klarar sig på ett annat sätt och så, men det finns pojkar som far otroligt illa också, man tittar mer på individens sårbarhet och faktorer.

Meeri delar i likhet med Johan upplevelsen att pojkar i större utsträckning än flickor utsätter andra för övergrepp.

Jag: Upplever du att det är ungefär lika många fall [av sexuellt riskfyllt beteende] mellan pojkar och flickor eller är det en grupp som är överrepresenterad?

Meeri: När jag tittar på de ärenden som vi har haft så tycker jag att det har varit flest flickor. Samtidigt så har vi många pojkar som har ett avvikande beteende.

Jag: När du säger avvikande beteende när det kommer till pojkar vad menar du då?

Meeri: Vi har ju liksom en målgrupp pojkar som har intresse för yngre flickor, pojkar som också har utsatt sina syskon för övergrepp och där tänker jag att det är överrepresenterade pojkar som utför handlingarna.

Jag: Okej när det gäller pojkar så är det mer i form av att dem begår sexuella handlingar mot andra än att de utsätt för det?

Meeri: Jag tror att det kan vara både och faktiskt.

Jag: Och när det kommer till flickor är de mer att de utsatts än begår

Meeri: Ja vi har fler flickor som utsätts än att de utför

Det ska inte förringas att kvinnor och särskilt unga flickor som möter socialtjänsten kan vara utsatta. Att socialsekreterare förstår *sexuellt riskfyllt beteende* genom linsen av utsatthet, psykisk ohälsa och annan problematik betyder inte nödvändigtvis att de simplificerar begreppet. Ulmanen och Andersson menar att sexualitet innebär större risker för flickor i form av sexuella övergrepp och graviditet. Risker med flickors sexualitet ökar i kombination med förtärandet av droger, alkohol eller andra rusningsmedel, något som bekräftas av intervjupersonerna. Vidare hänvisar författarna till en studie som visar att flickor med tidig samlagsdebut och många sexpartners i fler fall har varit utsatta för sexuella övergrepp eller försökt att begå självmord, samt i större utsträckning har ett självskadebeteende än andra flickor (Ulmanen & Svensson 2006, s. 68). Det som Ulmanen och Svensson nämner är även något som intervjupersonerna uttrycker.

Sammantaget är min tolkning att intervjupersonernas olika förståelser och definitioner av begreppet skapas i och förstärks av annan problematik. Något som i sin tur kan leda till att begreppet i sig verkar en aning tvetydigt. Vidare fanns det olika åsikter bland deltagarna vare sig det görs en skillnad av begreppet *sexuellt riskfyllt beteende* om ärendet berör en flicka eller en pojke. Alla pratade dock om att ärenden som berörde pojkar i större utsträckning handlar om dem som ”utsättare” än utsatt.

5.1.3 Samma sak men ändå ganska olika

I de tidigare avsnitten har jag presenterat vad intervjupersonerna *själva* anser är ett *sexuellt riskfyllt beteende*. I det här avsnittet kommer jag att presentera hur intervjupersonerna tror *andra* socialsekreterare resonerar. Utredare genom sitt myndighetsutövande besitter en hel del makt. Ett beslut att placera en flicka med utgångspunkt i LVU är ett bindande beslut och olika tolkningar och förståelser kring samma företeelse kan anses vara problematiskt (Schlytter 1999, s. 16). Efter att intervjupersonerna hade delgett sin definition av begreppet följde jag

upp med frågan, ” Upplever du att förståelsen av sexuellt risktagande eller riskbeteende kan förstås olika av olika professionella?”. Svaren var till stor del samstämmiga: fyra av fem ansåg att förståelsen av sexuellt risktagande kunde förstås på olika sätt mellan socialsekreterare. Socialsekreteraren Edith tillhör en av dem som anser att det kan se olika ut:

Asså man har ju dem här sexuella skripten om vad är det som är normalt [*sexuellt beteende*] för varje enskild. Det är ju så olika, man har ju alla sin historia, sin bakgrund, traditioner, erfarenheter, alla har sin egen bakgrund och tanke om vad som är ett sunt sexuellt liv. Så där skiljer det sig åt och där tänker jag att även om vi som socionomer försöker vara neutrala inte lägga in egna värderingar så ja, vi ju i slutändan människor.

Intressant nog tar Edith upp just sexuella skript vilket är en av de teoretiska utgångspunkterna som den här uppsatsen tar fäste i. Edith visar de svårigheter som kan uppstå när det gäller just frågan om sex och sexualitet, att skiljelinjen mellan det personliga jaget och professionella socionomen inte alltid är tydlig. Socialsekreterare är till synes just det som Edith poängterar, människor och inte statiska blanka blad som kan koppla bort sig själva i sitt yrkesutövande. Det Edith säger ligger i linje med den metodologiska utgångspunkt (det vill säga symbolisk interaktion) som den här uppsatsen vilar på, att varje person tar med sig sina tidigare interaktioner, upplärda förståelser och meningsskapande in i nuet (Prasad 2018, 21f). Som nämnts i metodkapitlet så tar människor sig an olika roller beroende av kontext. På arbetsplatsen är man en socialsekreterare eller behandlare, men så fort man lämnar sin arbetsplats tar man sig an nästa identitet som till exempel partner, syster eller pappa. Men bara för att man lämnar sin arbetsplats betyder inte det att vår förståelse kring omvärlden förändras.

Genomgående i intervjupersonernas begrepps- och definitionsförklaringar drar jag paralleller till det som William Simon och John H. Gagnon anser är dynamiken kring det kulturella skriptet och det interpersonella skriptet. Där det kulturella skriptet, det vill säga samhällsinstitutioners värderingar och normer inte nödvändigtvis stämmer överens med de interpersonella skripten som uppstår mellan socialsekreterare, samt mellan socialsekreterare deras klienter (Simon & Gagnon 1998, s. 37). Ediths citat visar just hur det interpersonella skriptet i vad som anses vara *normalt sexuellt beteende* skiljer sig mellan socialsekreterare. Vad det betyder i förhållande till utredning- och bedömningsprocessen förklarar Edith i nästa steg,

Edith: Men jag tänker att det kan påverka vilken bedömning man gör om man anser att det är en risk eller inte, och också vilken grad av risk det rör sig om. Så jag tänker att det kan göra en skillnad i vilken bedömning man gör.

Jag: Och hur känner du kring det, att det kan göra en skillnad i bedömningen?

Edith: Asså jag tänker ju att det är jättetråkigt för det ska ju inte vara någon skillnad. Jag tycker att det är tråkigt att det är så. Men det är ju där man hoppas att alla arbetsplatser har fungerande rutiner och att man pratar om ämnena kring sexuell hälsa. Att man har det levande på arbetsplatsen för att bli mer medveten om sina egna föreställningar och fördomar osv.

Det Edith säger är att socialsekreterares föreställningar och fördomar kan ha en påverkan i vilken risk samt graden av risk som det rör sig om, vilket i sin tur kan leda till skillnader i bedömningar. Ingrid Claezon tar i sin avhandling *Att göra skillnad – könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar* (2008) att det finns institutionaliserade föreställningar om hur utredningsarbetet ska ske och att dessa sällan tar hänsyn till könsmedvetna ståndpunkter. Vidare nämner Claezon att det finns ett inre motstånd bland socialsekreterare att granska sina egna invanda tankemönster om genus, eftersom det upplevs som ett pinsamt avslöjande (Claezon 2008, s. 38). Det Claezon skriver i sin avhandling, specifikt det om att socialsekreterare har ett inre motstånd till att granska invanda tankemönster står dock i kontrast till det socialsekreteraren Edith säger.

I likhet med det Edith säger så uttrycker socialsekreteraren Johan också att socialsekreterare kan ha olika förståelser för begreppet *sexuellt riskfyllt beteende*. Men, Johan understryker en viss skillnad i förhållande till Edith. Johan berättar att det finns en viss personlig aspekt där riskerna gällande omständigheter och situationer kan förstås olika, men poängterar också att det personliga finns inom vissa ramar. Det Johan säger är att socialsekreterarna är överens om huvudspåret, men hur det ser ut däremellan kan skilja sig. Jag tar vid där och frågar: ”Vilka ramar är det du tänker på?”

Johan: Om en tjej har blivit utsatt för ett övergrepp eller i värsta fall våldtäkt så pratar vi ju inte om att det är den här tjejens fel. Men mer hur hamnade hon i den situationen och så, att man pratar om det på det viset, för att då kan man ju ha olika resonemang kring att där borde hon kanske inte ha varit. Men det ska hon

ju få vara utan att riskera att råka ut för ett övergrepp. Diskussioner inte så att folk blir oense och så men man kan ha en diskussion kring det kan man säga.

Jag: Och när du pratade om det där emellan, att det kan skilja sig åt. Hur tänker du då?

Johan: Nämen jag skulle säga att alla är överens om att ingen ska bli utsatt för övergrepp eller göra något man inte vill. Men man kan vara oense i hur det beteendet man uppvisar, hur stor del av det som ökar risken för att man ska bli utsatt igen. Förstår du hur jag menar eller låter det luddigt?

Även om både Edith och Johan anser att socialsekreterare kan ha olika förståelser är det bara Edith som rakt ut påpekar att den kan få en påverkan i bedömningen. Om jag tolkar det Johan säger korrekt så är bedömningen, det vill säga huvudspåret hos socialsekreterarna densamma, men att förhållningsättet till det runt omkring, detaljerna, kan skilja sig. Socialsekreteraren Meeri säger inte uttryckligen att socialsekreterare har olika förståelse om vad ett *sexuellt riskfyllt beteende* är. Det Meeri i stället berättar är att hon tycker det är skillnad på hur man bedömer det idag och för 15–20 år sedan då omständigheter som sociala medier idag spelar större roll. Meeri pratar i det här citatet hur flickor säljer sex och med bakgrund att hur *sexuellt riskfyllt beteende* kan förstås inte är densamma som tidigare:

...för 20 år sedan så fick brukarna [flickorna] jaga sina kunder, det behöver de inte idag med sociala medier, idag så står de på led. Jag kan också se en ökning både utifrån hur man jobbar med metoder och utredning så tänker jag att vi ser det på ett annat sätt än vad man gjorde för 15–20 år sedan.

Även här går det att dra en parallell till kulturella och interpersonella skript. Det sätt som sociala medier är en del av vardagen och normen är något som vi alla har varit tvungna att ställa om oss till. Digitaliseringen har förändrat människors interaktion otroligt mycket. Hur vi kommunicerar med varandra och förstår kommunikationen genom det digitala har skapat förändring i det sociala arbetet, vilket Meeri belyser. Elementet av sociala medier har förändrat hur socialsekreterare förhåller sig till och även arbetar med flickor som de menar uppvisar ett *sexuellt riskfyllt beteende*. Det påverkar även hur interaktionen sker mellan flickorna och de som köper sex. Det digitala är därmed ytterligare ett lager som komplicerar socialsekreterares förhållningssätt.

5.2 Sexuellt riskfyllt beteende genom det ”andra”

Som nämnt i 5.1 verkar *sexuellt riskfyllt beteende* i förhållande till flickor förstås i förhållande till annan problematik. Det går emot Claezon och Hiltes observation i deras rapport i vilket de uttrycker att flickors sexuella erfarenheter och beteende fokuseras på och blir till grund för bedömningen och personalens beskrivningar av flickorna (Claezon & Hilde 2005, s. 53). Under intervjuerna påpekar de allra flesta att det generellt sätt är andra faktorer som har lett till ett *sexuellt riskbeteende* och inte tvärtom. Socialsekreteraren Johan förklarar det väl när han säger:

Men det brukar aldrig vara första punkten på agendan. Relationen till föräldrarna, kriminalitet, missbruk går ofta före så kommer det andra med. Man ser inte det som ett grundproblem i sig om en tjej har sex med okända män, eller det beror ju på i vilket situation hon är i. Men med jämnåriga är det liksom inget som vi lägger oss i. Men om det är kombinerat med missbruk, kriminalitet och relationsproblem med föräldrarna så är det en sak, men det är liksom inte utgångspunkten.

Det därmed inte flickans sexuella handling som är av intresse, utan handlingen i kontexten till allt annat. *Sexuellt riskfyllt beteende* är, om jag tolkat det Johan säger korrekt, ett eftersläp av annan problematik. *Sexuellt risktagande* ses därmed genom det ”andra”. I det här avsnittet utforskas de olika faktorer som bidrar till att synliggöra, förstå och förstärka *sexuellt riskfyllt beteende* för flickor.

5.2.1 Ålder

Ålder är en faktor som inte bara påverkar hur *sexuellt riskfyllt beteende* förstås men också vad man lagligt sätt kan ge för insatser till flickorna. Efter att flickorna har fyllt 21 år så kan man inte genomföra en insats via LVU mot flickans vilja. Socialsekreteraren Emmi påpekar att om man fyllt 18 år så behandlas man med ett annat lagrum, och om man är över 21 och inte vill ha hjälp så kan man inte bli tvingad till det. Åldern har också en betydelse i förhållande till graden av farlighet och involveringen av barnets föräldrar. Det exemplifieras med det behandlaren Siri säger:

Sen är det ju skillnad om jag har en 14-årig tjej eller om jag har en 24-åring. Det kan ju vara lika farlig, men det gör ju ändå en skillnad när det är någon som är

minderårig. Och det finns ju också då föräldrar som är oroliga som också behöver få veta vissa saker som en ungdom som är 18 år kan säga det här får du inte berätta vidare för jag är myndig.

Det kan te sig självklart att åldern har en betydande koppling till hur farligt det är med ett *sexuellt riskfyllt beteende*. Här går det att dra en parallell till *sexuella skript* där det inom det *kulturella skriptet* finns ålderskrav i förhållande till sexuellt beteende. Sexuella skript och sexuella roller har enligt författarna ett närmst universellt krav på att aktören bör ha en viss ålder ” ‘You cannot until age X’, ‘at age Y you must’ ” (Simon & Gagnon 1998, s. 34). Vad som anses vara en rimlig ålder för ens sexuella debut, eller ett accepterar sexuellt beteende för en tonårsflicka regleras därmed i det *kulturella skriptet*. Vilket inom den svenska kontexten är man ska vara 15 år. Om man inte ser till *sexuella skript* som en teoretisk utgångspunkt så tar behandlaren Siri upp hur det rent biologiskt finns en anledning till att vuxna har tolkningsföreträde gällande ungdomens *sexuella handlande*. Hon säger:

För jag tänker också att det är viktigt att dels tänka på att tänka på hur tonårshjärnan funkar om vi tänker på unga människor. Vi som [pekar på sig själv] är i min ålder vill ju liksom söka sig bort från faran, men det är naturligt att som tonåring dras mot faran. Hjärnan är inte färdigutvecklad. Jag kommer inte att kunna göra samma riskbedömningar för att pre-frontala cortex inte är fullt utvecklad, så det är inte så konstigt om man skulle hamna i situationer som är riskfyllda men man som tonåring själv inte tänker att ‘det här är väl inget farligt’. Det kanske inte är konstigt om det är så att fler av mina vänner gör det här.

5.2.2 Utsatt eller att utsätta sig själv

Förståelsen av *sexuellt riskfyllt beteende* genom linsen psykisk ohälsa, har enligt min mening har en tydlig förankring i kön. Hur socialsekreterare uttrycker sig kring psykisk ohälsa och riskbeteendet visar sig i 5.1 och 5.1.2. Genomgående i intervjuerna upprepas orden *utsatt* och *utsätter sig* i relation till flickorna. Det är tydligt att orden står i dikotomi till varandra och bara genom att titta på orden så visar de på att en distinkt skillnad. Det ena visar hur flickan är en aktör i sitt handlande och det andra inte. Andersson Vogel menar att förståelsen av flickor som inåtvända uppstår i dikotomi med förståelsen av pojkar som utåtagerande. För flickor

kopplas psykisk ohälsa ihop med vad Andersson Vogel menar är ”passiviserande beskrivningar av flickor”, där man använder ord som ”faller undan”, ”är sköra”, ”svikna” och ”behöver läka”. Passiviseringen uppstår även när det kommer till flickornas handlande där flickornas beteende förstås utifrån begrepp som ”söker upp”, ”utsätter sig” och ”hamnar i” (Andersson Vogel 2016, s. 117ff). Jag tolkar Andersson Vogels förklaring på ett sådant sätt att socialsekreterarna i hennes avhandling tänker att flickorna inte handlar i egenskap av sig själva, utan i egenskap av sina tidigare trauman. Handlande som sker utom flickans kontroll. Flickorna kan således inte riktigt hjälpa att de beter sig eller handlar som de gör. Den tanken blir intressant i förhållande till det socialsekreteraren Johan säger:

Jag: Så det är viljan då, om jag förstår dig rätt, är det de som blir skillnaden? Att det är det som avgör om tjejerna uttrycker att de hade en egen vilja, att det inte ses som ett sexuellt riskfyllt beteende?

Johan: Asså jo... man kan ju ha ett riskfyllt beteende, det vill säga att man befinner sig i situationer som ökar risken för att bli *utsatt*, man måste kunna skilja på det. Det ska ju inte kunna hända men vissa situationer är farligare än andra så att säga. Man kan ju ha beteende där man *utsätter sig* för större risk, det betyder inte att det någonsin ska vara okej ändå. Man ursäktar inget övergrepp med att 'hon var ju där i alla fall', men man kan ju resonera kring vad var det som gjorde att hon befann sig i den situationen? Vad har hon för bekymmer som gör att hon är där just då på den platsen. Det är en analys i efterhand skulle jag säga. Det är aldrig någon som säger att hon får skylla sig själv för att hon var där sånt förekommer inte utan, det är mer man försöker titta på nu blev hon *utsatt* vad var det som hände? Varför var hon där? Varför var hon påverkad av droger? Man har ingången till att titta till vad var det gjorde att det blev så denna gång och hur kan hon få hjälp att undvika det. För det finns ju potentiella män som *utsätter* folk för övergrepp och den risken ökar beroende på vad man gör eller var man befinner sig. Sen är det ju fortfarande inte tjejens fel. Förstår du hur jag menar då?

Med Johans citat ser vi återigen att *sexuellt riskbeteende* inte är den sexuella handlingen i sig, utan omständigheter och situationer som ökar risken för att bli utsatt av andra. Just begreppet utsatt förstås i relation till att det finns potentiella män där som kan utsätta henne vilket i sin tur leder till att man försöker att skydda flickan från sig själv. Min tolkning är att flickan inte

är förmögen att förstå hur hennes eget handlande skadar henne, vilket är en del av anledningen till att socialtjänsten är inkopplad. Det Johan säger har en del likheter men också stora olikheter med det Sarah Lloyd tar upp i sin artikel. Sarah Lloyd skriver att socialsekreterare förklarar flickans utsatthet genom linsen av att hon har haft en svår och jobbig bakgrund vilket gjorde henne sårbar för exploatering mer än att männen som utsatte henne för exploateringen är det som gjorde hennes sårbar. I Lloyd artikel konstruerade socialsekreterarna flickorna som mer av aktörer än offer där de gjorde val som försatte dem i de situationer som de var i, och därmed var delaktiga i sin exploatering (Lloyd 2019, s. 3ff). Det är något som starkt skiljer sig mot det Johan säger när han intar en empatisk och sökande förklaring till flickans handlande.

5.2.3 Sexuella objekt vs sexuella subjekt

I Tina Mattsons *I viljan att göra det normala* (2010) tar hon upp hur kvinnor inom institutionsvård görs och förstås som sex objekt och hur män därmed görs till sexuella subjekt. Män förstås just som män genom deras heterosexualitet och deras heterosexuella begär. Till skillnad från män menar Mattson att kvinnor inte görs till kvinnor genom sin sexualitet utan snarare i skärningspunkten mellan kön och klass (Mattson 2010, s. 240). Som nämnt i de teoretiska utgångspunkterna förstås män och kvinnors sexualitet i dikotomi med varandra. Det som den ena är, är inte den andra (Mattson 2015, s. 38ff). Just flickor som sexuella objekt i förhållande till män som (farliga) sexuella subjekt uppträder ett par gånger under intervjun. När jag frågar om behandlaren Siri minns några specifika fall som handlade om en flicka som uppvisade ett sexuellt riskfyllt beteende och hur Siri förhöll sig till det säger hon:

Jag har fler exempel, men en tjej som just var över 18 då blir det ju att man jobbar ihop med mer klienten. Som är hos mig för att hon har en önskat att få leva sitt liv på ett annat sätt. Som man har ju det som utgångspunkt och därför kan man ju då göra det här jobbet tillsammans. Och hon, dels tycker hon om sex men det blir ändå problematiskt för det blir svårt att ha en kompis, att ha kompisrelation för ofta slutar det med, eller ganska tidigt att det blir en sexuell relation i stället.

Det här citatet är intressant då det ock har kopplingar till det tidigare avsnittet om ålder. Flickan i detta fall är över 18 år, och som jag tolkar det inte motsätter sig att vara på HVB-hemmet då hon har en egen vilja att leva på ett annat sätt. Det är intressant att det inte är Siri

som uttrycker att flickan har en problematik med att sätta ”gränser” i sin sexualitet, utan att det är flickan själv som gör det. Flickans sexuella handlande och henne som sexuell aktör påverkar hennes förmåga att vidhålla relationer med andra. Däremot kan man argumentera att problematiken bekräftas då båda jobbar tillsammans för att det ska upphöra. Siri tar senare upp hur åtskiljgörandet mellan flickors och pojkar är problematiskt när hon säger,

...för jag tycker att det är en komplex fråga och att jag, framförallt också när jag jobbade på HVB så kunde jag ibland bli förbannad när man pratar om att bli placerad på beteenden, så skulle en kille som ligger runt inte bli placerad för att han ligger runt men det kunde en tjej bli och det i sig kan jag tycka är problematiskt.

Socialsekreteraren Edith tar upp likande sentiment när hon pratar om åtskiljgörandet mellan flickor och pojkars sexualitet. Det Edith säger ligger i linje med det intersektionella perspektivet att mäns sexualitet och agerande tenderar att göras könsneutrala och utgör normen medan flickors blir avvikande (Tina Mattson 2015, s. 49).

Ja men det tänker jag hänger ihop med hur samhället i övrigt är, flickor ska vara på ett visst sätt och om dem avviker från det sättet så ja, då flaggar man

Som nämnt tidigare finns det delade meningar om intervjupersonerna anser att definitionen av ett *sexuellt riskfyllt beteende* skiljer sig åt vare sig det är en pojke eller flicka. Men under intervjun frågade jag även om de gjorde en skillnad på definitionen om flickan hade en annan sexuell läggning än heterosexualitet. Anledningen till att jag tar upp det i det här avsnittet är att frågan om en annan sexualitet blir intressant eftersom sexualitet får en koppling till flickans kropp vilket i sin tur påverkar vilka risker som finns för flickan. Tre av intervjupersonerna ansåg att man inte skulle göra en åtskillnad, medan två trodde att man skulle göra det. Socialsekreteraren Edith som tror att man gör en skillnad berättar:

Jag tänker att i samhället så gör man ju det. För samkönat sex det är inte riskfyllt man kan inte bli gravid, man kan få vissa sjukdomar men inte alla så det finns vissa skillnader och jag tror absolut att man hade gjort olika bedömningar

Behandlaren Siri tar upp liknande punkter:

Min gissning om en tjej hade ett sexuellt aktivt homosexuellt liv så tror jag inte utredarna hade reagerat lika mycket. För jag tror det finns en föreställning om

att tjejer kan fara så himla illa bland män, och det kan dem ju absolut och det gör vi ju som grupp. Den rädslan inte finns lika mycket om man då är med andra tjejer. Men jag har ju däremot också träffat tjejer som i sin homosexuella relation varit illa, som har blivit både slagna och psykiskt misshandlade. Så det är ju det, det handlar inte bara om kön.

Här blir det tydligt att riskerna och förståelsen kring *sexuellt riskbeteende* har en förankring i den kvinnliga kroppen till exempel genom att inte flickan inte kan bli gravid. Där kan man dra en parallell till det jag skriver i inledningskapitlet, där jag med hjälp av Hamreby förklarar hur den sociala barnavården under 1900-talet fann en oro om flickan blev gravid. Det blir tydligt att *sexuellt risktagande* förstås annorlunda om flickan har en annan sexualitet och den förstås annorlunda i dikotomi till heterosexualitet. Socialsekreteraren Meeri berättar under intervjun att hon inte tror att man hade sett annorlunda på ärendet om flickan hade en annan sexualitet, eller ens om det gällde en pojke och hon säger:

Näe det tror jag inte man får titta på riskfaktorer och sårbarhetsfaktorer individuellt. Vi har en haft en utländsk tjej som är väldigt, väldigt liten, och väldigt, väldigt kort så hon har ju en sårbarhet bara i sin egen kropp. Och en annan tjej är 180, fysiskt stark och går på brottning och har en annan skyddsfaktor än den lilla. Hon kan ta sig fram på ett helt annat sätt kanske till och med vad en liten kille kan göra. Man måste se varje individ så man inte börjar generalisera om man är kille eller tjej, att man är si eller så.

I det här citatet förstår vi att Meeri tar kroppen i beaktande när hon gör en riskanalys, oavsett om det handlar om en pojke eller flicka, och varnar för att inte generalisera i sina ärenden. När Meeri säger den sista meningen reflekterar jag över det Ulmanen och Svensson poängterar i sin avhandling, nämligen att man riskerar att förstärka en manlig norm genom att bara studera flickor ur ett könsperspektiv. Författarna menar att ett könsperspektiv enbart verkar vara relevant för att synliggöra flickors situation, och det är något som jag själv reflekterat över i relation till den här studien. För om det finns en sanning i det Ulmanen och Svensson skriver så undrar jag om den här uppsatsens syfte, vilket är att undersöka och synliggöra om det finns några föreställningar kring flickor sexualitet som påverkar socialtjänstens bedömningar, egentligen bara förstärker dem.

5.3 Bedömning

I de tidigare avsnitten har vi gått igenom intervjupersonernas egen förståelse och definition av *sexuellt riskfyllt beteende* samt hur de resonerar kring andra socialsekreterares användande och definition av begreppet. Det går att hävda att vi tillsammans har gått igenom en sorts reflexiv tankebanan för att bena ut och tydliggöra grunden innan vi går vidare till nästa steg. I det här avsnittet kommer jag att presentera intervjupersonernas tankar kring de bedömningsinstrument som finns, samt vilka svårigheter de möter under bedömningsprocessen.

Socialsekreteraren Mariann berättar att det finns bedömningsinstrument som man följer när man gör en bedömning. Mariann hänvisar till SCL90 och SCL24 vilka är två olika skattningsmedel som ganska brett mäter en persons psykiska mående, men som också tar upp frågor gällande *sexuellt riskbeteende* samt avvikande beteende i övrigt. Dock används SCL90 och SCL24 inte specifikt i bedömningen, utan mer i behandlingssyfte. Utöver skattningsinstrumenten SCL90 och SCL24 hänvisar socialsekreteraren Meeri till BBIC, ett bedömningsinstrument som hon menar att man alltid använder sig av. Meeri menar att det är viktigt att inte snöa in sig på detaljer direkt, utan framhäver återigen vikten av att se funktionen i flickornas beteende för att fånga upp sammanhanget. Hon säger:

Men jag tänker utgår man från BBIC så får man en bred utredning, det viktiga är om det är en anmälan som kommer in på sexuellt riskfyllt beteende så är det de som ska bli huvudfrågan i utredningen, men eftersom man utgår från hela BBIC så är det viktigt att ta alla områden. Och har man då liksom funktionen som en del i sin utredning så får man reda på så mycket mer, det är ju riskfaktorer i övrigt som man tittar på, och dem kan ju höra ihop med andra saker också så man inte missar det.

Min förståelse av citatet är att bredden i BBIC tillåter Meeri till att lokalisera andra riskfaktorer som har koppling till den funktion som flickan strävar efter att fylla i sitt sexuella utagerande. BBIC bidrar till en helhetsbild av flickan och hennes liv. I och med att Meeri utgår från riskbeteendet som en funktion så är det inte det *sexuella risktagandet* i sig som behöver vara tydligt, utan det andra runt omkring det. Det visar sig när Meeri säger att man inte ska fastna i detaljer. Därmed förstår jag att BBIC bidrar till att ge Meeri många olika verktyg och förklaringsmodeller. Det Meeri säger skiljer sig något från det socialsekreteraren

Edith menar. På hennes arbetsplats använder man också BBIC, och i förhållande till det säger hon följande,

Edith: Det stödmaterialet där tar ju också till viss del upp sexuell hälsa och riskbeteende, men inte mycket skulle jag säga.

Jag: Så hur går ni då till väga i bedömningsprocessen om det inte är mycket som ni kan stödja er på?

Edith: Asså det är ju att diskutera sinsemellan, diskutera med förste socialsekreterare, konsultera med dem som jobbar med barn med sexuell riskbeteende. Man har till exempel off clinic [verksamhet som specialiserar sig på sexuella beteendeproblem] och balans som man kan konsultera med, i hur stor risk det är och så.

Tillskillnad från Meeri anser Edith att BBIC inte är tillräckligt utförlig i förhållande till *sexuellt riskfyllt beteende*. Det leder till att hon tar del av andra medel för att göra sin bedömning. Jag vill påstå att deras upplevelser av BBIC skiljer sig på grund av deras utgångspunkt till *sexuellt riskbeteende* i sig. Då Meeri är ute efter funktionen i beteendet så ger BBIC en mångsidig och bred utgångspunkt i att finna vad funktionen bottnar i. Edith är istället ute efter en mer konkret koppling till sexuell hälsa och riskbeteende.

Låt oss titta på vad BBIC tar upp angående *sexuell hälsa* och *sexuellt riskbeteende*. I det kapitlet som fokuserar på barnets utveckling tas *sexuellt risktagande* upp under delmålet hälsa. Där skriver de att barn som har blivit sexuellt utsatta kan visa upp självskadebeteende i form av missbruk, överdriven sexualitet eller en fientlig inställning till sex (Socialstyrelsen 2018, s. 36). Vad de menar med överdriven sexualitet eller fientlig inställning till sex är öppet för tolkning och inte är något som de preciserar. Senare kommer en något mer utförlig beskrivning upp i kapitlet om känslor och beteende. I delmålet om sociala relationer finns det ett avsnitt som heter *Annat riskbeteende inklusive sexuellt riskbeteende*. Där skriver de att andra riskbeteenden i förhållande till barnets sociala utveckling bör observeras eftersom det kan öka risken för barnets problembeteende på kort tid men också kan leda till psykosociala problem. De riskbeteenden som de nämner är att vistas ute sent på kvällarna (det vill säga driva omkring utan mål), att sälja sex, upprepat ha oskyddat sex eller lifta med okända människor. Vidare menar de att man ska vara uppmärksam på barn som har blivit sexuellt utsatta eller har sexuell gränsöverskridande familjer då det löper en klart förhöjd risk att

utveckla ett sexuellt beteendeproblem jämför med andra barn. Däröver är det en större risk att dessa barn utsätter sig själva för sexuell exploatering (Socialstyrelsen 2018, s. 47).

5.3.1 Bedömningsprocessen

När det kommer till svårigheter som intervjupersonerna möter i mötet med flickor som anses uppvisa ett *sexuellt riskfyllt beteende* tar tre av socialsekreterarna upp samma tema vilket är svårigheterna att nå fram till ungdomarna och förmedla riskerna. Här menar jag återigen att vi kan förstå den svårighet som socialsekreterarna uppger att de har genom att de och ungdomarna kommunicerar genom olika skript. Som presenterat i avsnitt 4.2 så kan de kulturella skripten, det vill säga det som reglerar vad som är ett acceptabelt sexuellt beteende variera beroende på den aktuella situation och kontext som individen befinner sig i. De interpersonella skripten som utbyts i mötet mellan flickan och socialsekreteraren kan därmed skilja sig i relation till om flickan pratar med en jämnårig flicka (Simon & Gagnon 1998, s. 30). Skillnaden i de interpersonella skripten exemplifierar socialsekreteraren Emmi såhär:

Ibland tror jag att de tänker att jag verkligen inte fattar. Att jag inte förstår hur saker och ting funkar nuförtiden och jag kanske inte fattar allt, men jag försöker och som vuxen så kan jag se risker på ett annat sätt än vad de kan.

Socialsekreteraren Edith säger i princip samma sak, att hon upplever att det är svårt att förmedla varför vuxenvärlden är orolig och att hon är medveten att hon som 39-årig tillhör en annan generation. Edith säger,

Edith: Något som kan vara svårt är om jag och ungdomen inte har samma syn på det. Jag tänker att jag har ett vuxet perspektiv och kanske ser på saker på ett annat sätt än vad en ungdom gör.

Jag: Hur kommer du till bukt med de svårigheterna?

Edith: Nämen det är ju att förklara. Det här är min tolkning av din situation, hur jag ser den. Sen låta ungdomen säga emot, näe jag tycker inte så här och även om du tycker så här så tycker inte jag det. Så kan vi ju på något sätt ha en dialog. Men det kräver ju också att ungdomen har ett förtroende för mig och vågar prata.

En intressant punkt som Edith tar upp är frågan om tolkningsföreträde. Vem är det egentligen som har rätt i sin tolkning, om huruvida flickans beteende är ett problem eller ej? Det kan anses ganska självklart att tolkningsföreträdet ligger hos socialsekreteraren då den i egenskap av sin roll innehar kunskap om risker som flickan inte har. Men Edith tar upp även den andra faktorn i sitt tolkningsföreträde, att hon är vuxen. Ulmanen och Svensson förklarar att vid ett omhändertagande av barn och ungdomar så är det socialtjänsten som tar över föräldrarnas ansvar, de blir därmed de vuxna i situationen. I stället för föräldrarnas åsikter är det socialtjänstens föreställningar, normer och värderingar som kommer till uttryck. Företeelser som Ulmanen och Svensson menar har en påverkan på flickor och pojkars egna värderingar, självbild och identitetsutveckling (Ulmanen & Svensson 2006, s. 17). Ulmanen och Svenssons påstående blir intressanta i förhållande till det som Schlytter skriver, om att socialsekreterare har svårt att sätta sig in den unges verklighet då hen behöver följa socialtjänstens värderingar, initiativ och kontroll (Schlytter 1999, s. 60f).

6. Diskussion

Uppsatsen ämnade försöka besvara tre forskningsfrågor: 1) *hur regleras vad socialtjänsten anser vara ett sexuellt riskfyllt beteende?*, 2) *hur förstår och definierar socialsekreterare begreppet sexuellt riskfyllt beteende i förhållande till flickor och ska placeras eller är placerade utanför hemmet?* och 3) *vilka föreställningar om unga flickors sexualitet kommer till uttryck i socialsekreterares tolkning av begreppet sexuellt riskfyllt beteende?* I det här kapitlet visar jag hur jag besvarat dessa frågor genom min analys av det empiriska materialet. Jag reflekterar även över behovet av vidare forskning.

Materialet visar att *sexuellt riskfyllt beteende* är ett tämligen flytande begrepp och inte har en tydlig grund i vare sig lagstiftning eller andra styrande dokument. Det dokument som bidrar med vägledning är BBIC, men inte heller där finns det någon tydlig definition av vad *sexuellt riskfyllt beteende* eller *sexuellt risktagande* är. Med hjälp av Mattsons teoretiska utgångspunkter om makt förstår vi att det i stället blir mycket upp till socialsekreterarna, med sitt maktutrymme, att själva tolka begreppet. Tolkningarna har en förankring i personens egen uppväxt, utbildningsbakgrund samt arbetsbakgrund och arbetserfarenheter.

Socialsekreterarens handlingsutrymme i utrednings- och bedömningsprocessen får med det en stor betydelse. I den här studien visade sig regler och mönster vara otydliga. Det är även med hjälp av William Simon och Johns Gagnons teori om sexuella skript som socialsekreterarnas tolkningar och interaktioner med flickorna kan förstås. Som nämnts ovan har tolkningarna en förankring i personens eget interpersonella skript som utgår från dennes interaktioner med samhället sedan barnsben, men även en förankring i vad samhället (det kulturella skriptet) anser vara ett acceptabelt sexuellt uttryck.

Begreppet *sexuellt riskfyllt beteende* förstods och definierades på olika sätt av intervjupersonerna. Begreppet betraktades genom en lins av andra problematiker hos flickorna, som missbruk eller självskadebeteende. Begreppet är alltså flytande även här, genom att det blir väsentligt att applicera först när annat riskfyllt beteende också föreligger, och genom att det förstås i relation till andra problematiker. Det är till följd därav inte nödvändigtvis de sexuella handlingarna i sig som avgör om någon uppvisar ett *sexuellt riskfyllt beteende*, utan funktionen som socialsekreteraren menar att de sexuella handlingarna har för flickan i fråga. Intressant nog visar det empiriska materialet att förståelsen för vad ett *sexuellt risktagande* är har förändrats över tid. Tidigare forskning visar att socialtjänsten samt behandlingsinstitutioner har förstått flickors problematik utifrån just deras sexuella handlande.

Mitt material visar däremot att sexuellt risktagande blir relevant först när andra riskbeteende också föreligger och att det förstås och förstärks i relation till annan problematik.

Tina Mattssons intersektionella perspektiv utgjorde en viktig grund för att förstå hur *sexuellt riskfyllt beteende* inte kunde betraktas isolerat. Det blev tydligt i materialet hur kön, sexualitet och klass samspelade i tolkningen av begreppet.

Intervjupersonerna underströk att flickor utsätts för sexuella risker i högre utsträckning än pojkar, vilket leder till att *riskfyllt beteende* får en annan betydelse när det handlar om flickor än om pojkar. Materialet visar även att frågan om flickans kropp får betydelse. Flickans kroppsliga storlek utgör en del av bedömningen, av vilken risk hon kan tänkas utsättas för. En flicka som har sex med pojkar kan även riskera att bli gravid, en risk som inte uppstår om flickan har en annan sexuell läggning, något som vissa intervjupersoner menade påverkade förståelsen av *sexuellt riskfyllt beteende*. Klass blir synligt genom betydelsen som ekonomisk och social utsatthet hos flickorna har för tolkningen av sexuellt riskfyllt beteende. Å andra sidan betonas i intervjuerna vikten av att se varje individ och den specifika kontexten i varje ärende, och att inte generalisera utifrån kön eller sexuell läggning. Materialet indikerar därför att det finns en viss ambivalens i frågan kring föreställningar om unga flickors sexualitet.

Uppsatsen har skapat många tankar och frågor att studera vidare. Det hade varit oerhört intressant och värdefullt att undersöka hur placerade flickor själva förhåller sig till vad som är ett sexuellt riskfyllt beteende. Det är ytterst lite forskning som strävar efter att höra hur de som faktiskt är påverkade av insatser upplever bemötandet från socialtjänsten. Forskning om mötet mellan socialtjänsten och klienter har till den största delen studerat de professionellas synvinkel. Den här uppsatsen tar inte upp hur flickors etnicitet kan bidra socialsekreterares förståelse av sexuellt riskfyllt beteende. Det är något som jag absolut önskar hade kunnat belysas, då jag själv är en mörkhyad kvinna, men är något som jag hoppas någon annan kan ta avstamp i för en annan studie.

Som nämnts i uppsatsen ska man inte förringa att flickor till större del än pojkar utsätts för sexuella övergrepp. Socionomer i arbetslivet är de som möter verkligheten, och efter att ha genomfört studien kan det enligt min mening upplevas en smula simplificerat att anta att könsnormer är det som framförallt styr utrednings- och bedömningsprocesserna.

Intervjudeltagarna har visat mig att de gör avvägningar och undviker att moralisera, samtidigt som de också visar att det är svåra frågor att förhålla sig till då verkligheten ser ut som den gör. Det är tydligt att det är en fin linje för socialsekreterare att å ena sidan uppmärksamma

att flickor kan ha andra risker och behov i förhållande till andra grupper, men att samtidigt inte tillämpa könsstereotypa föreställningar som kan hindra den enskildes behov och aktörsskap att ta plats. Det gör att frågan är viktig att belysa, vilket jag hoppas att den här uppsatsen på något vis har gjort.

Referenslista

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2019) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Andersson Vogel, Maria. (2016). Psykisk ohälsa, utsatthet och en legitimerande oro – diskursiva förståelser av flickor som placeras vid särskilda ungdomshem. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 23(2), 109–128.

Brottsförebyggande rådet (2019) *Nationella trygghetsundersökningen 2018. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Claezon, Ingrid (2008) *Att göra skillnad – könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar*. Skriftserie 2008:3. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Claezon, Ingrid & Mats Hilde (2005) *Flickor och pojkar på institution - ett könsperspektiv på vården av ungdomar*. Skriftserie 2005:4. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Crenshaw, Kimberle (1998) Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1998 (1): 139 – 167.

De los Reyes, Paulina & Diana Mulinari (2005) *Maktens olika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Atlas bokförlag

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2019) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber

Hamreby, Kerstin. (2004). *Flickor och pojkar i den sociala barnavården: Föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet*. Doktorsavhandling, institutionen för socialt arbete Umeå: Umeå universitet.

Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna (2011) *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. 1:2 uppl. Studentlitteratur AB, Lund.

Kvale, Steinar (1996) *An introduction to qualitative research interviewing*. Sage publications

Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Andra uppl. Lund: Studentlitteratur AB

Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet: En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. 1:3 uppl. Studentlitteratur AB, Lund.

Lindroth, Malin (2013) *Utsatthet och sexuell hälsa: En studie om unga på statliga ungdomshem*. Doktorsavhandling. Fakulteten för hälsa och samhälle. Malmö Universitet.

Lloyd, Sarah (2019): 'She doesn't have to get in the car ... ': exploring social workers' understandings of sexually exploited girls as agents and choice-makers. *Children's Geographies*, 1 – 13.

Mattsson, Tina (2015) *Intersektionalitet i socialt arbete*. Andra uppl. Malmö: Gleerups.

Mattsson, Tina. (2005) *I viljan att göra det normala: en kritisk studie av genusperspektivet i missbrukarvården*. Égalité.

Molina, Irene (2004) Intersubjektivitet och intersektionalitet för en subversiv antirasistisk feminism. *Sociologisk forskning*, 2004, Vol. 41:3. Genusforskningens frontlinje. 19 – 24.

Prasad, Pushkala (2018) *Crafting qualitative research: beyond positivist traditions*. 2. ed. New York: Routledge, 2018

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2019) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl Malmö: Liber

Schlytter, Astrid (1999) *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Simon, William & John H. Gagnon (1998). Sexual scripts. I: Aggleton, Peter & Parker, Richard (red.) *Culture, society and sexuality*. 1st edition. Routledge.

Socialstyrelsen (2018) *Grundbok i BBIC – barns behov i centrum*. Andra upplg.

Spencer, Renée, Julia M. Pryce & Jill Walsh (2020) Philosophical approaches to qualitative research. I: Leavy, Patricia (red.) *The Oxford handbook of qualitative research*. 2nd edition Oxford.

Traianou, Anna (2020) The centrality of ethics in qualitative practice. I: Leavy, Patricia (red.) *The Oxford handbook of qualitative research*. 2nd edition Oxford.

Ulmanen, Petra & Gunvor Andersson. (2006) *Svensk social barnavård ur ett könsperspektiv 1993-2003: En litteraturgenomgång*. Sis följer upp och utvecklar, 2006:01. Lund universitet.

Vetenskapsrådet (2017) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Överlien, Carolina. (2003). Innocent Girls or Active Young Women? Negotiating Sexual Agency at a Detention Home. *Feminism & Psychology*, 13(3), 345–367.

Bilagor

Bilaga 1

Information och förfrågan till dig som socialsekreterare om deltagande i digital intervjustudie.

Hej! Mitt namn är Deman Hassan Elmi och jag är en socionomstudent från Lunds universitet som denna termin skriver min kandidatuppsats. Syftet med min studie är att undersöka hur socialsekreterare förstår, värderar och bedömer att unga flickor under 21 år som ska placeras, eller redan är placerade uppvisar ett sexuellt riskfyllt beteende. Jag är väldigt intresserad av att få ta del av dina tankar och erfarenheter kring processen av att göra en sådan bedömning.

För att nå dig som intervjuperson har jag kontaktat personer i mitt nätverk som hänvisat mig vidare till socialsekreterare som någon gång i sitt yrkesliv mött en sådan problematik. Deltagandet i studien är både anonym och frivilligt i alla steg. Du kan närsomhelst under undersökningens gång välja att avsluta din medverkan. All information behandlas också med konfidentialitet och personuppgifter anonymiseras, vilket gör dig som intervjuperson ospårbar. Informationen som inhämtas kommer endast användas till studiens syfte och raderas efter att uppsatsen blivit godkänd. Uppsatsen kommer publiceras i Lunds universitets databas efter godkännande och vid intresse kan jag även skicka den slutgiltiga versionen till dig som deltagare.

Med tanke på rådande omständigheter med Covid-19 tänker jag mig att genomförandet av intervjuerna sker via det digitala forumet Zoom. Jag är dock flexibel och kan anpassa mig efter vad du känner dig bekväm med. Jag finns också tillgängliga på Teams, Skype och telefon. Tidsåtgången för en intervju beräknar jag vara ca en timme.

Jag förstår om du just nu känner dig belastad i ditt arbete med tanke på dagens läge. Om du däremot upplever dig ha tid och intresse att delta i studien är jag högst tacksamma för din medverkan. Om du vill medverka, vänligen kontakta mig. Vid frågor vänligen kontakta mig eller min handledare Kristin Linderöth. Jag ser fram emot ett trevligt samtal och hoppas att du hör av dig! För att hinna genomföra studien behöver jag ha ditt svar senast den 6 maj.

Tack på förhand

Med vänlig hälsning,

Deman

Mail: de4115ha-s@student.lu.se

Telefon: 0736199575

Mail: kristin.linderoth@soch.lu.se

Telefon: 0706735182

Bilaga 2

Ålder:

1. Hur länge har du varit socionom?
2. Hur länge har du arbetat med myndighetsutövning?
3. Vad är din erfarenhet med att arbeta med ungdomarna som målgrupp?

Nu kommer vi till just det här med sexuellt riskfyllt beteende.

4. Är det ett begrepp som du använder? Om nej, vilket begrepp används?
5. Hur skulle du definiera begreppet sexuellt riskfyllt beteende?
6. Kan socialsekreterares förståelse eller definiering av sexuellt risktagande/utåtagerande skilja sig åt? I så fall hur? Vilken betydelse får det?
7. På vilka sätt brukar ett sexuellt risktagande framträda sig för flickorna?
8. Finns det några bedömningsgrunder som man använder sig av för att bedöma att en flicka har ett sexuellt riskfyllt beteende? Om ja hur ser de ut? Om nej, hur går ni till väga för att göra dem bedömningarna?
9. Finns det någonting som du tycker kan vara svårt med att göra de bedömningarna? (Plusfråga, hur kommer du till bukt med de svårigheterna?)
10. Vilka tankar och funderingar dyker upp när du gör sådana bedömningar?
11. Vilka svårigheter dyker upp i mötet med flickan kring dessa frågor?
12. Minns du några specifika utredningar som handlade om just en flicka som uppvisade ett sexuellt riskfyllt beteende och hur förhöll du/ni er till de?
13. Hur upplever du (i allmänhet) att den sexuella hälsan är för flickor som placerats eller ska placeras? I så fall, vilket?
14. Finns det omständigheter kring flickornas liv som du märker är återkommande när det görs en bedömning att en flicka uppvisar ett sexuellt risktagande?

I den här delen så kommer jag bland annat att fråga om flickor i relation till pojkar.

15. Skulle du säga att definitionen eller förståelsen av sexuellt riskfyllt beteende skiljer sig åt beroende på om ärendet handlar om en flicka eller pojke? I så fall på vilket sätt?
16. Upplever du att antalet bedömningar om att en ungdom som uppvisar ett sexuellt riskfyllt beteende är relativt likvärdiga hos pojkar som hos flickor? Om nej, varför?

17. Skulle du säga att man bedömer ett sexuellt risktagande olika beroende om flickan är heterosexuell jämfört med en annan sexualitet? Om ja, varför? Om nej, varför inte?
18. Påverkar flickans sexuella utåtagerande vilken typ av placering hon får? Om ja, hur? Om nej, varför?
19. Är det någonting som du skulle vilja tillägga eller någonting du tycker jag borde ha frågat om som jag har missat?

Hur kändes det att svara på frågorna?